ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปริญญา

พัฒนาสังคม	สังคมศาสตร์
สาขา	**คณะ**

เรื่อง ความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Traders' Participation Needs and Factors Influencing the Need in the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

นามผู้วิจัย นางสาวศศิกานต์ อินท้วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรชัย วิริยารมภ์, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา .....

(รองศาสตราจารย์สิริกร กาญจนสุนทร, วท.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Traders' Participation Needs and Factors Influencing the Need in the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

โดย

นางสาวศศิกานต์ อินท้วม

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศศิกานต์ อินท้วม 2556: ความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรชัย วิริยารมภ์, Ph.D. 124 หน้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างของความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเหตุปัจจัยที่ต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำนวน 275 ผู้ค้า เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า (t –test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 และเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์จำนวน 5 คน เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลในเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ค้าส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับปานกลาง ส่วนด้านการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกอยู่ในระดับปานกลาง และด้านความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกอยู่ในระดับมาก จากการทดสอบสมติฐานพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความใจ ส่วนเพศ อายุ การศึกษา ภูมิลำเนาและระยะเวลาที่ค้าขาย เป็นปัจจัยที่ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของระดับความต้องการมีส่วนร่วม และลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ค้า การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ด้านความรู้ความเข้าใจไม่สัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Sasikarn Intoum 2013: The Traders' Participation Needs and Factors Influencing the Need in the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Master of Arts (Social Development), Major Field: Social Development, Faculty of Social Sciences. Thesis Advisor: Assistant Professor Warrachai Wiriyaromp, Ph.D. 124 pages.

The objectives of this research were 1) To study the level of needs for participation of traders to the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 2) To study the factors for participation of traders to the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 3) To study the comparison of the world cultural heritage conservation information acknowledgement affecting the level of need for participation of traders to the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample used in research consisted of 275 traders of Wihan Phra Mongkhon Bophit. Data were collected by questionnaire analysis by computer program, statistical techniques were Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, F-test, and one-way ANOVA The level of statistical significance was set at .05. And Correlation Analysis The level of statistical significance was set at .05. Five persons were interviewed to support the quantitative data.

Result of the Study can be concluded as follows: Most of people agreed with need for participation of trader to the World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province at medium level. Most of people agreed with the world cultural heritage conservation information acknowledgement of at medium level. And most of people agreed with the world cultural heritage management understanding at high level. From hypo-thesis-testing the factors of level of opinion of needs for participation of traders to The World Cultural Heritage Conservation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were Average income per month, the world cultural heritage information acknowledgement, the world cultural heritage management understanding. Sex, Age, Education, Hometown, Trade year did not cause in the level of need for participation. The relation between the information acknowledgement and the requirement for participation in the World Heritage Conservation is positive while the understanding of heritage management is not relative to the requirement of participation in the World Heritage Conservation.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งของคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ มีคุณค่า ตลอดจนได้กรุณาตรวจตราแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.สิริกร กาญจนสุนทร ประธานสาขาพัฒนาสังคมที่คอยสอบถามและให้การช่วยเหลือต่างๆทั้งขณะที่กำลังศึกษาและระหว่างทำวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ ในสาขาพัฒนาสังคมทุกท่าน ที่สั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาการ อันเป็นส่วนสำคัญที่สุด ในความสำเร็จครั้งนี้ รวมถึงเจ้าหน้าที่สาขาพัฒนาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อและประสานงานทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบทุกท่านที่ให้คำแนะนำและติชมผลงาน

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่น้อง และครู อาจารย์ ที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการศึกษาครั้งนี้จนสำเร็จ และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่ได้คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กันมาโดยตลอด

ศศิกานต์ อินท้วม

กันยายน 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (6)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 4

คำถามการวิจัย 4

ประโยชน์ที่ได้รับ 5

ขอบเขตการวิจัย 5

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ 5

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 7

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 7

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม 18

แนวคิดการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม 30

มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 41

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 50

กรอบแนวคิดการวิจัย 53

สมมติฐานการวิจัย 54

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 55

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง 55

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 56

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 60

การเก็บรวบรวมข้อมูล 61

การวิเคราะห์ข้อมูล 62

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 62

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	64
ผลการวิจัย	64
ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ	82
ข้อวิจารณ์	85
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	94
สรุปผลการวิจัย	94
ข้อเสนอแนะ	99
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	103
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	110
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม	120
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	124

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวน และร้อยละของกลุ่มประชากร จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทั่วไป	65
2	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า	67
3	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ค้า	69
4	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า	72
5	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามเพศ	76
6	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามอายุ	76
7	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามระดับการศึกษา	77
8	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามภูมิลำเนา	77
9	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน	78

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ โดยวิธีการของ Scheffé	78
11	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามระยะเวลาที่ค้าขาย	79
12	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร	80
13	การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามความรู้ความเข้าใจ	80
14	แสดงค่าความสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจกับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	81
15	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	93

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
1	ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของมาตราวัดระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก	121
2	ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของการวัดระดับความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก	122
3	ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของการวัดระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	122

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา	43
2	แผนที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	46
3	ผังพื้นที่ร้านค้าวิหารพระมงคลบพิตร	49
4	กรอบแนวคิดการวิจัย	53

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มรดกโลก เป็นสถานที่ที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ แสดงถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่มีความเจริญในอดีตมานานนับร้อยปี ซึ่งสถานที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จะต้องมีการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมตามอนุสัญญาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมยังส่งเสริมให้มีการคุ้มครอง สงวนรักษาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น มีโบราณสถานหลายแห่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก หนึ่งในจังหวัดที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งมรดกโลก คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยเหตุที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย แหล่งโบราณสถานต่างๆ อยู่ภายใต้การดูแลด้านการขุดแต่งและบูรณะจากกรมศิลปากร และเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากรทำการดูแลแหล่งโบราณสถานให้เป็นไปตามอนุสัญญา ซึ่งองค์การยูเนสโกจะมีกำหนดมาทำการประเมินแหล่งโบราณสถานว่ายังสมควรให้เป็นมรดกโลกเช่นเดิมหรือสมควรถอดถอน

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นสถานที่อันเป็นพื้นที่มรดกโลกมีอาณาเขตครอบคลุมเกาะเมือง และพื้นที่รอบเกาะเมืองทุกด้าน เช่น วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ คุ้มขุนแผน นครประวัติศาสตร์ เป็นต้น อนึ่งวิหารพระมงคลบพิตร และบริเวณใกล้เคียงเป็นจุดศูนย์กลางของอุทยานประวัติศาสตร์ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งลานจอดรถ ร้านค้า รวมทั้งมีโบราณสถานเป็นที่รู้จักและนักท่องเที่ยวนิยมมาสักการบูชาและเข้าเยี่ยมชม ผลคือทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยามียุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และผู้ค้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย กอปรทั้งผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีจำนวนมากนั้นยังไม่ได้รับการจัดการให้ค้าขายอย่างเป็นระเบียบ เนื่องจากบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเป็นสถานที่ส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์ และพื้นที่มรดกโลก ทำให้มีความขัดแย้งต่ออนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกที่ต้องมีการดูแลจัดการพื้นที่มรดกโลกให้เป็นไปตามระเบียบ

จากการรายงานข่าวการตรวจสอบของคณะกรรมการมรดกโลก ได้รายงานถึงความคืบหน้าการดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกถอดออกจากการเป็นมรดกโลก โดยมีข้อมูลจากทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงการดำเนินการย้ายผู้ค้าออกจากบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร ว่ายังคงดำเนินการได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร จึงทำให้บริเวณดังกล่าวยังคงไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย อีกทั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก หากเปรียบเทียบกับแหล่งมรดกโลกอื่นๆ เพราะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือเป็นจังหวัดที่ยังมีคนอาศัยอยู่ร่วมกับโบราณสถาน อาทิ บริเวณวังโบราณ หรือบริเวณบึงพระราม ก็ยังมีบ้านคนแทรกอยู่ (**เดลินิวส์**, 2553)

จากการเข้าตรวจพื้นที่ของคณะกรรมการมรดกโลกมีผลทำให้ร้านค้าที่เคยทำการค้าบริเวณหน้าวิหารพระมงคลบพิตร ย้ายไปอยู่ด้านหลังของวิหารพระมงคลบพิตร ตามการบริหารจัดการของกรมศิลปากร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการจัดสรรและก่อสร้างสถานที่รูปแบบเรือนไทย สำหรับการค้าขายให้เป็นสัดส่วนไม่ให้ร้านค้าค้าขายไม่เป็นระเบียบอันเป็นเหตุหนึ่งที่ส่งผลเสียต่อสภาพภูมิทัศน์ และขัดต่อข้อตกลงของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก จึงมีการเร่งรัดการดำเนินการก่อสร้างพื้นที่จัดสรรรูปแบบเรือนไทยเพื่อผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรย้ายเข้ามาค้าขาย มีร้านค้าเพียงจำนวนน้อยที่ย้ายเข้าสู่พื้นที่จัดสรรรูปแบบเรือนไทย ส่งผลทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อสินค้าในพื้นที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากยังมีร้านค้าอีกจำนวนหนึ่งที่ยังค้าขายบริเวณรอบวิหารพระมงคลบพิตร โดยอ้างเหตุผลเรื่องพื้นที่จัดสรรในการค้าขายมีไม่เพียงพอ อีกทั้งร้านค้าหาบเร่ต่างๆ เข้ามายึดครองพื้นที่ค้าขายโดยรอบอยู่ ทำให้ผลการดำเนินการจัดการพื้นที่ค้าขายเป็นไปอย่างไม่เรียบร้อย

ปัญหาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรถูกเผยแพร่ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อาจถูกถอดถอนออกจากรายชื่อมรดกโลกได้เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง เนื่องด้วยปัญหาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเป็นเพียงหนึ่งในปัญหาทั้งหมดของพื้นที่มรดกโลกเท่านั้น แต่ด้วยการนำเสนอข่าวที่เน้นเฉพาะพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรจึงทำให้ประชาชนทั่วไปรับข้อมูลที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผิดพลาด ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกถอดถอนมาจากหลายสาเหตุ อาทิ ความเสื่อมโทรมของพื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี วัดวรโพธิ์ วัดเชษฐาราม และวัดพระนอนโลกยสุธา, พื้นที่ริมถนนโรจนะ ถนนชีกุน และถนนสายอื่น ๆ ที่มีการรุกล้ำผิวจราจรและฟุตบาท, มีการทำลายร่องรอยสถานที่ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น การถมที่ทับคลองโบราณ และการบุกรุกในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์มีหลายที่ที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อีกทั้งยังไม่มีคณะกรรมการในระดับรัฐบาลและท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการดูแลรักษามรดกโลก นครประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างต่อเนื่อง

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเชื่อมโยงอยู่กับโบราณสถาน รวมทั้งผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรก็มีความสัมพันธ์กับแหล่งวัฒนธรรมแห่งนี้มานาน จากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ศักดิ์สิทธิ์สู่พื้นที่การท่องเที่ยวที่เป็นสาธารณะ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานจำนวนมาก และวิหารพระมงคลบพิตรที่เป็นโบราณสถานส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นทางโบราณสถานที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ ส่งผลให้องค์กรยูเนสโกเล็งเห็นถึงคุณค่าและได้จดทะเบียนเป็นมรดกโลก จึงทำให้เกิดหน่วยงานเพื่อดูแลรักษาให้แหล่งวัฒนธรรมแห่งนี้เป็นของมวลมนุษยชาติต่อไป โดยต้องมีการจัดการแหล่งมรดกโลกให้ถูกต้องตามข้อกำหนดอนุสัญญา ซึ่งวิหารพระมงคลบพิตรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและสร้างคุณค่าด้านศาสนาจึงมีผู้สักการบูชาและเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ค้าที่อยู่รายรอบวิหารพระมงคลบพิตรสามารถค้าขายได้ โดยได้รับการจัดการจากวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่เนื่องด้วยข้อตกลงของอนุสัญญามรดกโลกและคณะกรรมการมรดกโลกเข้าตรวจสอบบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรพิจารณาเห็นถึงปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับคำสั่งให้มีการดำเนินการจัดการร้านค้าบริเวณใกล้เคียงกับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยทำการจัดสรรพื้นที่ให้ผู้ค้าสามารถขายสินค้าได้ โดยไม่ส่งผลต่อสภาพภูมิทัศน์มรดกโลก จึงมีการดำเนินการย้ายผู้ค้าโดยทันที ทำให้ความชัดเจนเรื่องการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนผู้ค้ามีความเข้าใจ และมีความต้องการเข้าสู่กระบวนการการมีส่วนร่วมในการย้ายพื้นที่การค้าตามแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกมากน้อยเพียงใด หรือเป็นผลจากการบังคับจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แม้กระทั่งผู้ค้าที่ไม่ปฏิบัติตามการบริหารจัดการของหน่วยงาน ผู้ค้ากลุ่มนั้นมีระบบอุปถัมภ์ หรือมีการคุ้มครองจากกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นทำให้ยังสามารถค้าขายได้ที่เดิมจริงเพียงใด หรือแม้ขณะนี้ข่าวของการถอดถอนจังหวัด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระนครศรีอยุธยาออกจากมรดกโลกไม่ได้เป็นที่สนใจแล้วนั้น ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรจะยังคงต้องการมีส่วนร่วมและรักษาพื้นที่อันเป็นมรดกโลกให้คงสืบต่อไปหรือไม่

จากปัญหาต่างๆ ดังที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจและศึกษาความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเป็นสถานที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศ เนื่องเป็นสถานที่สักการบูชาและบริเวณใกล้เคียงรายรอบด้วยโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะทำการศึกษาผู้ค้าที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร เพื่อที่ข้อมูลจากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาจัดทำแผนดำเนินการบริหารจัดการและช่วยในการพัฒนาศักยภาพความต้องการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม การปรับวิสัยทัศน์ ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้ค้าเห็นถึงความสำคัญและร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นมรดกโลก เพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดเป็นสมบัติของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างของความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเหตุปัจจัยที่ต่างกัน

คำถามการวิจัย

1. ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพียงใด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ผู้ค้าต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีปัจจัยที่ต่างกันทำให้ความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างกันหรือไม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้ทราบข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าอันจะเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาศักยภาพเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก และการกำหนดแผนการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยศึกษา เรื่องความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเตรียมการ การตัดสินใจ การกระทำและการสนับสนุน ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษาเฉพาะผู้ค้าที่ทำการค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งมีจำนวน 275 ร้าน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำเฉพาะบางคำ และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ความต้องการมีส่วนร่วม หมายถึง ความประสงค์หรือความอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการวิจัยนี้หมายถึงความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ค้า หมายถึง ผู้ที่ประกอบกิจกรรมการค้าขาย ในบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อันเป็นสถานที่ที่อยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลก โดยทำการค้าในพื้นที่จัดสรรรูปแบบเรือนไทย และค้าขายอยู่ในเต็นท์สีเหลือง

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา บูรณะ ปฏิสังขรณ์อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้คงสภาพที่พึงประสงค์อยู่ตลอดไป

มรดกโลก หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการมรดกโลกให้ขึ้นบัญชีมรดกโลก เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแล้ว ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก

มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง สถานที่ที่ตั้งภายในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อาทิ วัด ซากโบราณสถาน และสถานที่สำคัญโดยรอบ

การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง การได้รับทราบเรื่องต่างๆ ของผู้ค้าเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมจากสื่อประเภทต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ แผ่นพับ ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา การกระจายเสียง เป็นต้น จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจดจำ และเข้าใจรายละเอียดต่างๆ ของผู้ค้าเกี่ยวกับการดำเนินการรักษาอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ลักษณะพื้นฐานทั่วไป หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกภาพลักษณ์ของผู้ค้า ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่ค้าขาย

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่เป็นเหตุอันเป็นทางที่ทำให้เกิดผลในการวิจัยนี้ ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจ ที่มีผลถึงความต้องการมีส่วนร่วม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 หัวข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม
   2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร
   2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
3. แนวคิดการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม
4. มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 25) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530: 61) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคล และกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามาร่วมเพราะหวังรางวัลตอบแทน และสิ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2534: 76) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

พัชรี สิโรรส (2546: 2-2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

อรทัย ก๊กผล (2546: 2-2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 4) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

Erwin (1976: 138) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตน เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Keith (1972 อ้างใน ธวัช สิทธิกิจโยธิน, 2543: 17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่ง ในสถานการณ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งผลของการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Wertheim (1981 อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ,2546: 196) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด ตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยอมรับวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของตนเอง และนำไปปฏิบัติ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพอสมควร

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547:14-15) กล่าวถึงหลักการพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วม 10 ประการที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้

1. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

2. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วดี มาตั้งแต่เกิด

3. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่างๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง

5. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีได้ ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจและร่วมจัดการ

6. การมีส่วนร่วมยิ่งมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6.1 ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง

6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม

6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วมด้วยต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้

6.4 มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น

6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้นๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

6.7 การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี

7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นการจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ

8.1 รูปแบบโดยตรง คือมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8.2 ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม

8.3 ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่

9. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปบ้าง เพื่อจะได้มา

10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมีข้อคำนึงเพื่อนำมาสู่การมีส่วนร่วมของกลุ่มซึ่งต้องมีความเข้าใจถึงพื้นฐานทั่วไปของมนุษย์ที่ทุกคนมีความคิด ซึ่งการพัฒนาชีวิตนั้น ต้องมีการร่วมคิด เข้าใจ และจัดการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะมีเพิ่มมากขึ้นต้องมีสภาพที่เหมาะสมทั้งผู้ร่วมความเข้าใจในเรื่องที่จะร่วม และสถานการณ์ โดยจะต้องเลือกรูปแบบการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องต่อเหตุการณ์

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 15-17) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่ามีประเด็นสำคัญ 10 ประการคือ

1. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้-เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ หรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ เท่านั้นก็ได้

2. การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือทางด้านปริมาณนั้น ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้นส่วน ทางด้านคุณภาพ ควรให้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลหรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีคุณภาพดี

3. การที่จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือจะให้เป็นแนวทาง คือให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็คิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า หลังจากการมีส่วนร่วมแล้ว มีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4. การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้ว ก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม

5. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกันแต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

6. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แข็งขัน มิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเอง การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้นและเกิดความรอบคอบขึ้น จนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแนวดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะทำให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

8. การมีส่วนรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมกันแก้ปัญหานั้นๆ ได้ จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหากันเองต่อไปได้

9. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปนอารมณ์ขันประกอบไปบ้าง จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม เริ่มจากผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อความต่อเนื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป้าหมายในการมีส่วนร่วมมาจากทุกคน ต้องมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีความพยายามสร้างความเป็นหนึ่ง รวมถึงการรับรู้ปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้นำมาสู่ลักษณะการมีส่วนร่วมของมนุษย์

ขั้นตอน/ระดับการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขและสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา โครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 17-18) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับกว้างๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชน
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล-ข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้ส่วนเสีย
4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่น ๆ

สรุปได้ว่า นักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนหรือระดับการมีส่วนร่วม สิ่งที่ทำให้มนุษย์มีส่วนร่วมเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ การค้นคว้าถึงสาเหตุ ปัญหา, รับรู้ข้อมูลข่าวสาร, นำทรัพยากรที่มีอยู่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการร่วมมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติ หากไม่สามารถไม่สามารถร่วมปฏิบัติได้ อาจให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวมทั้งการติดตามผล เพื่อการพัฒนาที่กำหนดไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 183) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ความเกรงใจบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจผู้ที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำเช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง เป็นต้น

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546: 152-153) ได้สรุปปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้องปฏิบัติดังนี้

1.1 การกำหนดนโยบาย จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น

1.2 สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

1.3 การสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่างๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวย และเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.4 มีการติดตามประเมินผล และการให้การสนับสนุนในภายหลัง

2. ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้อง

2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา

2.2 เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์

2.3 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.4 มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น

2.5 ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยสิ่งที่นักพัฒนาต้องปฏิบัติคือ

3.1 ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้านในชุมชน

3.2 มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม

3.3 ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในงานพัฒนา

3.4 รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา

3.5 เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วิทยาการใหม่ๆ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา

3.7 ดำเนินงานพัฒนาที่มีความหมาย และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. ปัจจัยจูงใจ

4.1 การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

4.2 โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่นำมนุษย์สู่การมีส่วนร่วม คือรัฐบาลกำหนดนโยบายตามความแตกต่างของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาและรับรู้ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง นักพัฒนามีความเข้าใจเรื่องข้อมูลพื้นฐานของชุมชน กระบวนการการมีส่วนร่วม มีความจริงใจกับชุมชน และผลประโยชน์จากการเข้าร่วมการพัฒนา

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

มูลนิธิปริญญาโท นักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2546: 2-3-2-4) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า เมื่อมนุษย์รับทราบปัญหา แนวทางการแก้ไข และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาแล้วนั้น ประโยชน์จากการมีส่วนร่วม คือ สร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของชุมชน มีความเข้าในขั้นตอนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ลดความขัดแย้งในการแก้ปัญหา เพิ่มความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

ความหมายของการรับรู้

โยธิน คันสนยุทธ และ วัชรี ทรัพย์มี (2533: 43) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง การตีความหมายการรับสัมผัสออกเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย ซึ่งการตีความหมายนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์หรือการเรียนรู้

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2540: 110) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง การรู้ รู้จักสิ่งต่าง ๆ สภาพต่าง ๆ ภาวะต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้ามาทำปฏิกิริยากับตัวเรา เป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิดเป็นความรู้สึกซึ้งเฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้นๆ

รัจนี นพเกตุ (2540: 1) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง ขบในการประมวลและตีความข้อมูลต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวโดยผ่านอวัยวะความรู้สึก สิ่งมีชีวิตจะมีความรู้สึกตอบโต้ต่อสิ่งที่มากระตุ้น หรือการแสดงออกและตัวกระตุ้นอาจซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

สุชา จันทน์เอม (2540: 119) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง ขบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส ในแง่ของพฤติกรรมนั้น การรับรู้เป็นขบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุวรี ศิวะแพทย์ (2549: 99) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง การจัดระบบข้อมูลและตีความโดยพื้นฐานประสบการณ์

จากความหมายของการรับรู้ดังกล่าวสรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง การรู้ การเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว จากสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มากระตุ้น โดยใช้การตีความหมายจากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้

โยธิน คันสนยุทธ และ วัชรี ทรัพย์มี (2533: 43-45) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้ว่ามี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากสิ่งเร้า

    1.1 ความเข้มและขนาด

    1.2 ความผิดแผกกัน

    1.3 การกระทำซ้ำ

    1.4 การเคลื่อนไหว

2. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากบุคคล

    2.1 ความสนใจ

    2.2 ความคาดหวัง

    2.3 ความต้องการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.4 การเห็นคุณค่า

สุวรี ศิวะแพทย์ (2549: 99-100) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการรับรู้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการ ทำให้มนุษย์เกิดความสนใจหรืออยากรู้ และกระตุ้นให้มนุษย์รับรู้สิ่งนั้น

2. ความเชื่อ เป็นปัจจัยชี้นำให้มนุษย์รับรู้ในสิ่งที่ตนยึดถือหรือศรัทธานั้น

3. อารมณ์ อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้

4. ความคาดหวัง ประสบการณ์ที่ผ่านมามีผลต่อการรับรู้ในปัจจุบัน แต่บางครั้งในบางสถานการณ์ก็อาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้ คือ สิ่งเร้า ที่มาจากความแตกต่าง การกระทำซ้ำ การเคลื่อนไหว และตัวบุคคล ที่มาจาก ความสนใจ ความคาดหวังจากสภาพสังคม หรือปัญหา ให้ดีขึ้น ความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง และการเห็นคุณค่าจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือการกระตุ้นจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน

สาเหตุที่บุคคลเปิดรับข่าวสาร

McCombs and Becker (1979 อ้างถึงใน จุฬารักษ์, 2547: 40) กล่าวถึงสาเหตุที่บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนว่าเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ

1. เพื่อต้องการรู้ทันเหตุการณ์ โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์สิ่งต่างๆ รอบตัวจากสื่อมวลชนเพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้

2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับ ชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. เพื่อการพูดคุยสนทนา การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้

4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม เพื่อรับรู้ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบ ๆ ตัว

สรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการในการรับรู้ข่าวสาร แม้จะมีความสนใจข่าวสารที่แตกต่างกันไป สาเหตุที่ทำให้มนุษย์เปิดรับข่าวสารคือ ต้องการรู้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว เพื่อช่วยในการตัดสินใจการกระทำต่างๆ สามารถพูดคุยกับผู้อื่นได้ รวมถึงมีส่วนร่วมในความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สื่อในการสื่อสาร

มานิตย์ นวลละออ (2543: 66-68) กล่าวว่า สื่อเป็นเครื่องมือ หรือช่องทางในการสื่อสาร และทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อนำข้อมูลจากรัฐไปสู่ประชาชน อาจปรากฏในรูปแบบของวงสนทนา สมาคมต่างๆ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ทั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สื่อมีอิทธิพลอย่างมากในการสื่อสารเพราะสื่อสามารถสร้างเครือข่ายและโน้มน้าวจิตใจผู้รับสารได้ โดยปกติสื่อมวลชนเป็นโครงสร้างการสื่อสารที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามช่องทางสื่อสารอื่นๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

1. องค์การ ได้แก่ พรรคการเมือง ระบบราชการ สหภาพแรงงาน โรงเรียน เป็นต้น องค์กรแม้จะมีโครงสร้างคล้ายกัน แต่ก็อาจมีศักยภาพในการสื่อสารต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ใช้และรูปแบบของระบบการเมือง

2. กลุ่ม กลุ่มแตกต่างจากองค์กรที่มีความมั่นคง ความเป็นสถาบันและความร่วมมือน้อยกว่า การสื่อสารนี้จะปรากฏในกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน ช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการไม่สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสารได้อย่างเพียงพอจึงจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มช่วย

3. สื่อมวลชน ทำหน้าที่รายงานข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น หากจะให้บรรลุเป้าหมาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สื่อมวลชนต้องประสานความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับช่องทางอื่นๆ เช่น องค์การ กลุ่มช่องทางพิเศษ เป็นต้น

4. ช่องทางพิเศษ ได้แก่ การแสดงออกต่างๆ ของประชาชน เช่น การเดินขบวนการประท้วงซึ่งถือเป็นช่องทางพิเศษในการสื่อสารเพื่อเรียกร้องและรวบรวมผลประโยชน์ของประชาชนเข้าด้วยกันให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลได้รับรู้ ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์พิเศษเพียงครั้งคราวเท่านั้น แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของระบบการเมือง และวิถีทางการเมืองของประชาชน

สรุปได้ว่า สื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างมนุษย์ ซึ่งมีอิทธิพลมาก ช่องทางการสื่อสารมีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองช่องทางต้องอาศัยการสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อให้การสื่อสารมีความสมบูรณ์ เช่น การสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวสาร สื่อมวลชนอาจไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวได้ หากขาดความเชื่อมโยงกับช่องทางสื่อสารขององค์กร ที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

แหล่งสื่อที่สำคัญในการสื่อสาร

มานิตย์ นวลละออ (2543: 66-68) กล่าวถึง แหล่งสื่อที่สำคัญในการสื่อสาร สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. การสื่อสารระหว่างบุคคล เรียกว่าการสื่อสารด้วยปากเปล่า หรือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน เน้นที่ตัวบุคคลหรือกลุ่มเป็นหลักในการสื่อสาร ได้แก่ บุคคล กลุ่ม องค์การ และช่องทางพิเศษ

2. การสื่อสารมวลชน เน้นที่การใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อหรือเรียกว่าระบบที่ใช้สื่อประกอบด้วย สมาชิกและเทคนิควิธี ซึ่งมีกลุ่มผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านได้ใช้สื่อหรือเครื่องมือทางเทคนิค เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวไปยังผู้รับสารจำนวนมาก ซึ่งมิใช่คนกลุ่มเดียวและอยู่กระจัดกระจาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า แหล่งสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร คือการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกวัน เพราะมนุษย์ทุกคนต้องมีการสื่อสารซึ่งกันและกัน ส่วนการสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี ใช้เครื่องมือมาสร้างภาพ เสียง เช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ไปยังผู้ที่อยู่ต่างสถานที่

ชนิดของสื่อ

พรทิพย์ ลิขิตเรืองศิลป์ (2545: 26-27) ได้จัดประเภทของสื่อโดยแบ่งตามชนิดสื่อ ดังนี้

1. จดหมายข่าว หรือจดหมายเวียน เป็นสื่อแรกที่ประหยัดมากที่สุด ที่ควรจะใช้สำหรับการนิเทศงาน เหมาะที่จะใช้ภายในหน่วยงาน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลา เมื่อมีข่าวสารที่น่าสนใจ เช่น นโยบายใหม่ๆ หรือข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา การประชุม หรือผลการวิจัย เป็นต้น

2. วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่ช่วยแก้ปัญหาข้อเสียของจดหมายข่าวหรือจดหมายเวียนได้อย่างดี เพราะสามารถจะให้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และกระจายครอบคลุมไปทั่วทุกแห่ง นอกจากนี้ยังให้ความกระจ่างชัดได้มากกว่าการเขียนข่าว

3. วิทยุติดต่อ เป็นสื่อที่มีประโยชน์มากในการติดต่อได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานต่างๆ ใช้กันอย่างแพร่หลายเรียกติดต่อได้โดยผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงช่วย หรือโดยการติดตั้งเครื่องมือพิเศษที่มีรัศมีทำการติดต่อได้ในระยะทางไกลๆ ซึ่งเรื่องวิทยุติดต่อนี้มีอยู่หลายแบบที่มีรัศมีทำการไกลมากเป็นร้อยๆ กิโลเมตร ซึ่งติดต่อได้อย่างดีภายในจังหวัดหรือภายในภาค แต่ค่าใช้จ่ายสูง และในบางแห่งซึ่งภูมิประเทศเป็นป่า ภูเขา อาจจะเป็นอุปสรรคในการใช้ก็เป็นได้

4. เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร อนุสาร เป็นต้น มีลักษณะแผ่นใหญ่ใช้พับส่ง มีจัดทำตามท้องถิ่นต่างๆ อยู่แล้ว

สำหรับเอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ได้แก่ วารสาร หรืออนุสารนั้นเป็นสื่อที่ใช้ได้มีแง่การให้ข่าวสารได้เป็นเรื่องเป็นราว และสามารถนำผลงานการค้นคว้า มีการลงทุนสูงมากต่อเล่ม ต้องใช้แรงงานสูง ผู้จัดทำต้องมีความรู้ในการรวบรวมเรื่องราวที่จะมีประโยชน์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า ปัจจุบันการสื่อสารผ่านสื่อแตกต่างกันออกไป เพื่อความเข้าใจจึงทำการแบ่งชนิดของสื่อ ได้แก่ จดหมายข่าว เป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารภายในหน่วยงาน, วิทยุ เป็นชนิดของสื่อที่กระจายได้ครอบคลุมทุกพื้นที่, วิทยุติดต่อ ช่องทางการสื่อสารที่ใช้สำหรับติดต่อพื้นที่ห่างไกล และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เป็นที่รู้จัก คือ หนังสือพิมพ์เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารอย่างแพร่หลาย แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้นอีกหนึ่งชนิดของสื่อ คือ อินเตอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้มนุษย์สามารถสื่อสารข้ามทวีปได้ง่ายขึ้น

ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารจึงเป็นช่องทางที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับจากบุคคลหรือกลุ่มคนอื่นภายนอก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน ตลอดจนความรู้สึกสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มคน อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535: 7) ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วและรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชา และที่เกี่ยวพันกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย

เกศินี จุฑาวิจิตร (2540: 52) ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่วไปในระดับกว้าง ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้หยั่งเห็นตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้

ศุภกนิตย์ พลไพรินทร์ (2540: 22) ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง ความสามารถในการคิด เข้าใจข้อเท็จจริง นำไปแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะนั้น บวกกับประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้ แล้วตัดสินใจประเมินค่าเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งมีความชัดเจนและมีคุณภาพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากความหมายของความรู้ความเข้าใจดังกล่าวสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การรับรู้ของมนุษย์ที่สามารถระลึกได้ และนำประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่เคยประสบนำมาเชื่อมโยงเข้าสู่เหตุการณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการตีความ และอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้

ระดับความรู้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2540: 52) ได้จำแนกระดับความรู้ออกได้เป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ระดับที่ระลึกได้ หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จดจำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการ และแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้

2. ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ หมายความว่า บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจดจำเนื้อหาที่ได้รับ เช่น สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นด้วยถ้อยคำของตนได้ สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมายที่ลึกซึ้ง แปลความ และเปรียบเทียบความคิดอื่นๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

3. ระดับการนำไปใช้ เป็นความสามารถที่จะนำข้อเท็จจริง และความคิดที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ระดับการวิเคราะห์ สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5. ระดับการสังเคราะห์คือ การนำข้อมูล และแนวความคิดมาประกอบกัน แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

6. ระดับการประเมินผล คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งกฎเกณฑ์การรวบรวมและวัดข้อมูลมาตรฐาน เพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า ระดับความรู้จำแนกได้ 6 ระดับ คือ ระดับระลึกได้ สามารถดึงข้อมูลออกมาใช้, ระดับรวมรวมความสำคัญ นำข้อมูลที่ได้มาเขียนเรียบเรียงและแสดงความคิดเห็น, ระดับการนำไปใช้ นำข้อมูลที่มีอยู่ นำมาบูรณาการเพื่อใช้ตามชีวิตประจำวัน, ระดับการวิเคราะห์ จากข้อมูลที่ได้รับนำมาแยกเป็นส่วน, ระดับการสังเคราะห์ นำข้อมูลและแนวความคิด มาใช้ในรูปแบบที่แตกต่างออกไป และระดับการประเมินผล ความรู้ระดับนี้ เป็นความรู้ที่ใช้เพื่อการวัดมาตรฐานในกิจกรรมต่างๆ โดยนำข้อมูลมาเขียนรูปแบบการประเมินผล

ความสัมพันธ์ของความรู้และความเข้าใจ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 16-19) กล่าวถึงความสำคัญของความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ในการตัดสินใจในข้อเท็จจริงต่างๆ โดยสรุปว่าการเรียนรู้ของมนุษย์จะเริ่มต้นจากในระดับง่ายก่อนแล้วจะมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ แบ่งเป็น 6 ขั้นคือ

1. ความรู้ เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยินและได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วยคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎวิธีการแก้ปัญหามาตรฐาน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า ความรู้นี้เป็นเรื่องของการจำได้หรือระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน ดังนั้น การจำได้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทางจิตวิทยา และเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิด และความสามารถด้านสมองเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

2. ความเข้าใจ เป็นพฤติกรรมขั้นต่อมาจากความรู้ ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมอง และทักษะในขั้นที่สูงขึ้นจนถึงระดับของ “การสื่อความหมาย” ซึ่งอาจทำได้ทั้งการใช้ปาก เปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ แล้ว ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปของการใช้ทักษะ หรือการแปลความหมายต่าง ๆ โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อสรุป หรือการคาดคะเนได้

3. การนำไปใช้ ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้นี้เป็นพฤติกรรมขั้นที่สาม ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจดังกล่าวมาแล้ว การนำเอาความรู้ไปใช้นี้อีกนัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หนึ่ง ก็คือ การแก้ปัญหา เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าความเข้าใจในหลักทฤษฎี วิธีการต่างๆ จะถูกนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

4. การวิเคราะห์ ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถแยกภาพรวมออกเป็นส่วนๆ ย่อยๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เด่นชัดยิ่งขึ้น

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยหลายๆ ส่วนมารวมกันมาเป็นกรอบโครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปแล้วความสามารถนี้จะเกิดจากการนำเอาประสบการณ์ในอดีตมารวมกับประสบการณ์ในปัจจุบัน และนำมาสร้างเป็นกรอบที่มีระเบียบแบบแผน ความสามารถในการสังเคราะห์ที่เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดริเริ่ม จึงต้องอาศัยความสามารถขั้นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว

6. การประเมินผล ความสามารถในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งจะต้องใช้เกณฑ์ หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมินผลมาตรฐานนี้ อาจจะออกมาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ มาตรฐานที่ใช้นี้อาจจะมาจากการที่บุคคลนั้นตั้งขึ้นเอง หรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว ความสามารถในการประเมินผลนอกจากจะเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายแล้ว ยังเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญของพฤติกรรมด้านอื่นๆ ด้วย ความสามารถในการประเมินผลนี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในขั้นสุดท้ายเสมอไป แต่อาจจะอยู่ในทุกขั้นตอนของความสามารถหรือทักษะต่างๆ

สรุปได้ว่า หากมนุษย์ขาดความรู้ความเข้าใจ มนุษย์ก็ไม่สามารถตีความหรืออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความเข้าใจจึงมีความสำคัญ และมีลำดับขั้นการพัฒนา 6 ขั้น คือ ความรู้ เป็นขั้นตอนของการระลึกได้ เชื่อมโยงกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล, ความเข้าใจ เป็นขั้นตอนต่อจากความรู้ เมื่อมนุษย์ได้รับข่าวสารและมีความเข้าใจแสดงออกรูปแบบต่างกัน เช่น แสดงความคิดเห็น การสรุป เป็นต้น, การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่นำความรู้และความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหา, การวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนการแยกข้อเท็จจริงเป็นส่วนย่อย เพื่อความเข้าใจ, การสังเคราะห์ เป็นขั้นตอนต่อจากการวิเคราะห์ นำข้อมูลที่แยกเป็นส่วนๆ มารวมกันโดยใช้ประสบการณ์ ก่อให้เกิดพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความรู้เป็นส่วนประกอบในการประเมิน ตามมาตรฐานที่กำหนด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวัดความรู้

สุมาลี จันทร์ชลอ (2542: 54-69) ได้สร้างวิธีการวัดความรู้โดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความสามารถในแต่ละขั้น ดังนี้

1. วิธีการวัดระดับของความรู้ความจำ เป็นการวัดความสามารถขั้นต่ำสุด การถามเพื่อวัดสิ่งเกี่ยวข้องกับการให้ระลึกถึง ทั้งในสิ่งที่เฉพาะเจาะจง และทั่วไป คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดความจำเนื้อเรื่อง 2) ข้อคำถามวัดความจำวิธีการดำเนินการ 3) ข้อคำถามวัดความจำความรู้รวบยอด

2. วิธีการวัดระดับความเข้าใจ เป็นการวัดความสามารถที่สูงกว่าความรู้ความจำ แต่ผู้ตอบยังคงมีความรู้ความจำ เป็นพื้นฐานมาก่อนจึงจะมีความเข้าใจ คำถามจะไม่ถามตรงจากตำราหรือสิ่งที่สอนไว้ แต่โยงความรู้ที่เรียนมาสัมพันธ์กับคำถามแล้วเปลี่ยนเป็นคำตอบใหม่ ภาษาหรือสำนวนใหม่ รูปแบบใหม่ ๆ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดความสามารถในการแปลความ 2) ข้อคำถามวัดความสามารถในการตีความ 3) ข้อคำถามวัดความสามารถในการขยายความ

3. วิธีการวัดระดับการนำไปใช้ เป็นการวัดความสามารถในการนำเอาความรู้ ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ ข้อคำถามวัดการนำไปใช้

4. วิธีการวัดระดับวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะ หรือแจกแจงรายละเอียดของเรื่องราว ความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อยๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อค้นพบข้อเท็จจริง และคุณสมบัติบางประการ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์ความสำคัญ 2) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์หลักการ

5. วิธีการวัดระดับสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวม และผสมผสานรายละเอียดปลีกย่อยของข้อมูล สร้างเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์ข้อความ 2) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์แผนงาน 3) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. วิธีการวัดระดับประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในการสรุปคุณค่า หรือตีราคาเกี่ยวกับเรื่องราว ความคิด พฤติกรรมว่าดี-เลว เหมาะ-ไม่เหมาะ เพื่อจุดประสงค์บางประการ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการประเมินโดยเกณฑ์ภายใน 2) ข้อคำถามวัดการประเมินโดยเกณฑ์ภายนอก

การวัดความรู้ การวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่างๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับคำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำราจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ด้วยคำถามวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง เป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริงต่างๆ ของเรื่องราวทั้งหลายประกอบด้วยคำถามประเภทต่างๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ และความจริงหรือรายละเอียดของเนื้อหาต่างๆ

2. ถามความรู้ในวิธีดำเนินการ เป็นการถามวิธีปฏิบัติต่างๆ แบบแผนประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติทั้งหลาย เช่น ถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น และแนวโน้ม การจัดประเภท และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

3. ถามความรู้รวบยอด เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม เพื่อรวบรวมและย่นย่อลงมาเป็นหลักหรือหัวใจของเนื้อหานั้น

จากงานวิจัยนี้สรุปได้ว่า การวัดความรู้เป็นการวัดความสามารถ ซึ่งมีการวัดหลายระดับ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ เป็นการวัดความรู้ ความจำข้อมูลทั่วไปและเฉพาะเจาะจง, ความเข้าใจ เป็นการวัดที่ต้องมีความรู้เป็นพื้นฐาน นำมาเชื่อมโยงคำถาม เพื่อสรุปเป็นคำตอบ, การนำไปใช้ เป็นการวัดความรู้ที่นำมาประยุกต์ในการแก้ปัญหา, วิเคราะห์ เป็นการวัดการแยกข้อเท็จจริงเป็นส่วนย่อย, สังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวมข้อมูล สู่การกระทำแบบสร้างสรรค์ และประเมินค่า เป็นการวัดการสรุปผล หรือตีค่าข้อมูล โดยมีชนิดคำถาม สำหรับวัดความรู้ 3 ชนิด คือ ความรู้ในเนื้อเรื่อง ความรู้ในวิธีการดำเนินการ ความรู้รวบยอด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวคิดการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ความหมายของมรดกโลก

พินิจ พินธุสาส์น (2553: 57) ให้ความหมายของมรดกโลก หมายถึง มรดกอันทรงคุณค่าทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่มีลักษณะโดดเด่นในระดับสากล ซึ่งได้เกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน และได้รับการคัดเลือกจากองค์กรยูเนสโก ตามกระบวนการอันสมบูรณ์โดยให้ถือว่ามรดกโลกดังกล่าวนั้น เป็นของหมู่มวลมนุษยชาติ ไม่ว่ามันจะดำรงอยู่ในดินแดนประเทศใด ๆ ก็ตาม

องค์การยูเนสโก (2553) ให้ความหมายของมรดกโลก หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแล้ว ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก

จากความหมายของมรดกโลกดังกล่าวสรุปได้ว่า มรดกโลก หมายถึง สถานที่ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เป็นสถานที่ที่มีตั้งแต่อดีต ได้รับการยอมรับและคัดเลือกจากองค์การยูเนสโกให้เป็นมรดกโลก โดยถือว่าเป็นของทุกคนบนโลกไม่ว่าจะตั้งอยู่ในประเทศใดก็ตาม

ประเภทมรดกโลก

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก (2553) ได้กล่าวไว้ว่ามรดกโลก ยังเป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่มนุษย์ได้รับจากอดีต ได้ใช้และภาคภูมิใจในปัจจุบัน และถือเป็นพันธกรณีในการทำนุบำรุงดูแลรักษา เพื่อมอบให้เป็นมรดกอันล้ำค่าแด่มวลมนุษยชาติในอนาคต มรดกโลก แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. มรดกโลกทางวัฒนธรรม (World Cultural Heritage) หมายถึง สถานที่ซึ่งเป็นโบราณสถานไม่ว่าจะเป็นงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำ หรือกลุ่มสถานที่ก่อสร้างซึ่งยกหรือเชื่อมต่อกันอันมีความเป็นเอกลักษณ์หรือแหล่งสถานที่สำคัญอันอาจเป็นผลงานฝีมือมนุษย์หรือเป็นผลงานร่วมกันระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าความล้ำเลิศทางประวัติศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปะ มานุษยวิทยา หรือวิทยาศาสตร์

2. มรดกโลกทางธรรมชาติ (World Natural Heritage) หมายถึง สภาพธรรมชาติที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพอันมีคุณค่าเด่นชัดในด้านความล้ำเลิศ หรือวิทยาศาสตร์ หรือสถานที่ซึ่งมีสภาพทางธรณีวิทยาและภูมิประเทศที่ได้รับการวิเคราะห์แล้วว่าเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพันธุ์พืชและสัตว์ ซึ่งถูกคุกคามหรือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพืชหรือสัตว์ที่หายาก เป็นต้น

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยคุณสมบัติต่างๆ ซึ่งมิใช่เฉพาะแต่อนุสรณ์สถานที่สำคัญ บริเวณประวัติศาสตร์และสวนประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวพันกับคุณค่าของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นๆ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่จะจำแนกลักษณะของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อจะได้ทราบถึงคุณค่าความสำคัญที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นประโยชน์แก่การกำหนดขั้นตอนนโยบายเพื่อการปกป้องและการปฏิบัติรักษาที่ชัดเจน

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทมรดกโลก เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของทุกประเทศ ว่ามรดกโลกมี 2 ประเภท คือ มรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นโบราณสถาน หรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ ซึ่งมีความหมายต่อมนุษยชาติ และมรดกโลกทางธรรมชาติ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความเด่นชัดทางวิทยาศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์

ระดับความสำคัญของโบราณสถาน

โบราณสถานต่างๆ นั้นจะมีอันดับความสำคัญแตกต่างกันไปโดยโบราณสถานบางแห่งอาจมีความสำคัญถึงระดับชาติหรือระดับโลก

ดังนั้นจึงได้มีเกณฑ์การประเมินค่า (criteria for evaluation) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดระดับความสำคัญของโบราณสถานที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการจัดอันดับให้เป็นโบราณสถานระดับชาติต่อไป โดยโบราณสถานที่อยู่ในบัญชีมรดกโลก (world criteria) ได้แก่ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยผ่านการพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก โดยมีคณะกรรมาธิการเป็นผู้วิเคราะห์ และนำเสนอคณะกรรมการมรดกโลกพิจารณาอนุมัติแล้วจึงเป็นโบราณสถานที่รัฐบาลของแต่ละประเทศเป็นผู้คัดเลือกโบราณสถานประจำชาติของตนที่เห็นว่ามีคุณค่าเป็นพิเศษที่ทุกคนในโลกต้องร่วมกันพิทักษ์รักษาไว้มิให้สูญหายไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก (2553) ได้กล่าวถึงอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรือ อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (The World Heritage Convention) เป็นความตกลงระหว่างรัฐภาคี (States Parties) ในการยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติทั้งที่มีอยู่ในประเทศตนและประเทศอื่น ให้ดำรงอยู่เป็นมรดกของมวลมนุษยชาติตลอดไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อนุสัญญาที่คุ้มครองมรดกโลกเป็นข้อกำหนดขององค์การยูเนสโกและประเทศที่เข้าร่วมภาคี เพื่อดูแลรักษาแหล่งมรดกโลกให้คงอยู่เป็นของมนุษย์ทุกคน

วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก (2553) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครอง และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป

พันธกรณีของรัฐภาคี ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ การกำหนดมาตรการเพื่อการศึกษาวิจัย การปกป้องคุ้มครองการอนุรักษ์และการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ และละเว้นการดำเนินการใดๆ ที่อาจจะทำลายมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของรัฐภาคีอื่นๆ ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม แต่จะสนับสนุนและช่วยเหลือรัฐภาคีอื่น ในการศึกษาวิจัยและปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติในประเทศนั้นๆ

อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกฉบับนี้ได้รับการรับรองจากรัฐสมาชิกขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในการประชุมใหญ่สมัยสามัญครั้งที่ 17 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 โดยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกเพื่อการร่วมมือกันระหว่างประเทศ อีกทั้งให้ทราบถึงนโยบาย แผน การคุ้มครอง การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการถอดถอนออกจากบัญชีมรดกโลก

เกณฑ์มาตรฐานของการเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก (2553) ได้กล่าวถึง แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณสมบัติตามคำนิยามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกในมาตรา 1 นั้น จะได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมได้จะต้องมีลักษณะตามที่แสดงไว้ใน “แนวทางการปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนอนุสัญญามรดกโลก” (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) หรือเรียกสั้นๆ ว่า แนวทางการปฏิบัติการ โดยต้องเข้าเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์การพิจารณาขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรม หรือตัวแทนของความงดงามที่มีลักษณะเฉพาะตัว และเป็นผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดยิ่งจากอัจฉริยภาพด้านศิลปะอย่างแท้จริง หรือ

หลักเกณฑ์ข้อที่ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดรูปแบบและการพัฒนาสืบ ต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม ศิลปกรรม ศิลปกรรมวัตถุ สวน การวางผังเมือง และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดทางวัฒนธรรมของโลก หรือ

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรืออย่างน้อยต้องเป็นพยานหลักฐานอย่างพิเศษที่แสดงขนบธรรมเนียม ประเพณีหรืออารยธรรม ซึ่งยังหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว หรือ

หลักเกณฑ์ข้อที่ 4 เป็นตัวอย่างของลักษณะโดดเด่นของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม หรือ ภูมิทัศน์ซึ่งแสดงภาพขั้นตอนที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ หรือ

หลักเกณฑ์ข้อที่ 5 เป็นตัวอย่างของลักษณะอันเด่นชัดของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่ง สถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ หรือการใช้พื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนของ วัฒนธรรม ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเองหรือเสื่อมสลายได้ง่าย เพราะผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดังเดิมได้ หรือการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ หรือในสภาวะแวดล้อมพิเศษหรือไปรวมกับมาตรการอื่นๆ หรือ

หลักเกณฑ์ข้อที่ 6 มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือจารีต ประเพณีที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ หรือกับแนวความคิดหรือความเชื่อกับผลงานศิลปกรรม และ วรรณกรรม หรือบุคคล ที่มีความสำคัญหรือความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์สากลโลก

นอกจากเกณฑ์มาตรฐานดังที่กล่าวมาแล้ว แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องผ่านเกณฑ์ การตรวจสอบที่สำคัญอีก 2 ข้อซึ่งแหล่งมรดกที่ได้รับการเสนอชื่อจำเป็นต้องมี คือ

1. ได้รับการตรวจพิสูจน์ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Test of Authenticity) ในเรื่องของ การออกแบบวัสดุการก่อสร้าง ฝีมือช่าง และการออกแบบ และในกรณีของสภาพแหล่งที่ตั้ง และ ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมจะรวมถึงลักษณะพิเศษที่โดดเด่น และองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งต้องมี การพิสูจน์ว่าแหล่งมรดกนั้นเป็นของแท้ดั้งเดิม มิใช่ของที่ทำขึ้นมาใหม่ซึ่งลอกเลียนแบบมาจากที่ อื่น

2. แหล่งมรดกนั้นต้องได้รับความคุ้มครองพอสมควร โดยประเทศสมาชิกที่เสนอ แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อให้พิจารณานั้น ต้องแสดงความตั้งใจในการสงวนรักษา โดยมี มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมรองรับ และมีการปกป้องแหล่งนั้นโดยการนำมาตรการดั้งเดิมที่ มีอยู่มาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อเป็นหลักประกันว่าได้มีการดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม นั้นให้ได้รับการคุ้มครองอย่างถาวร ดังนั้นพระราชบัญญัติที่ใช้ในการปกป้องทั้งในระดับชาติและ ระดับท้องถิ่น รวมทั้งมาตรการเพื่อการปกป้องดั้งเดิมที่มีอยู่จึงเป็นส่วนที่จำเป็นและต้องได้รับ การกล่าวถึงอย่างชัดแจ้ง ในขณะดำเนินการเสนอชื่อเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ต้องมีการสงวนรักษาความสมบูรณ์ของแหล่งวัฒนธรรม โดยเฉพาะในแหล่งที่เปิดให้สาธารณชนเข้าชมเป็นจำนวนมากนั้น ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ต้องเสนอหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยจะต้องครอบคลุมถึงแนวทางการจัดการ การอนุรักษ์ และการเข้าถึงแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของประชาชนด้วย

2. ความเป็นของแท้ดั้งเดิม

ความเป็นของแท้ดั้งเดิม ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมโดยใช้อธิบายเพิ่มเติมให้กับความหมายของการเป็นแหล่งมรดกที่มีวัสดุเป็นของเดิม (Original) หรือมีความแท้ (Genuine) ซึ่งเก่าแก่และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ความเป็นของแท้ดั้งเดิมทางประวัติศาสตร์ โดยทั่วๆไปจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงระยะเวลาในการก่อสร้าง และการใช้สอยในระยะเวลาต่างๆกันตามประวัติศาสตร์ โดยแหล่งมรดกที่ผ่านการตรวจสอบความเป็นของแท้ดั้งเดิมจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแต่ดั้งเดิมเสมือนเมื่อแรกสร้าง หรือได้แสดงถึงการมีวิวัฒนาการตลอดระยะเวลาตามประวัติศาสตร์ ซึ่งจากแนวทางการปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนอนุสัญญามรดกโลก (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) ได้กำหนดความเป็นของแท้ดั้งเดิมที่ต้องได้รับการพิจารณาเพื่อที่จะนำเสนอขึ้นบัญชีมรดกโลกไว้ 4 ประการ คือ

2.1 วัสดุดั้งเดิม (Materials) โดยวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างโบราณสถานนั้นต้องเป็น วัสดุแต่ดั้งเดิม มีประวัติทางธรณีวิทยาเป็นหลักฐาน และเป็นเครื่องหมายสำคัญตามยุคสมัยในทางประวัติศาสตร์และผ่านกระบวนการทางการคำนวณอายุสนิมของวัสดุนั้นแล้ว

2.2 ฝีมือช่างดั้งเดิม (Workmanship) ต้องแสดงถึงหลักฐานซึ่งเป็นสิ่งของ หรือเครื่องหมายต่างๆ ที่แสดงถึงกลวิธีการใช้เทคโนโลยีในสิ่งก่อสร้างแต่ดั้งเดิมนั้น ทั้งในด้านโครงสร้างและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

2.3 การออกแบบดั้งเดิม (Design) เป็นลักษณะการแสดงออกทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรม วิศวกรรม หรือในด้านการออกแบบใช้สอย โดยในการจัดตั้งแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นต้องสื่อความหมายดั้งเดิมทางศิลปะความคิดในด้านการใช้สอยให้ชัดเจน การออกแบบที่เกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณพื้นที่หรือภูมิทัศน์ของแหล่งนั้น จึงจะต้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อ้างถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย

2.4 สภาพแหล่งที่ตั้งดั้งเดิม (Setting) โดยสถานที่หรือที่ตั้งและภูมิทัศน์ของแหล่ง มรดกทางวัฒนธรรมนั้น เป็นต้นว่า สวนหรืออุทยานทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านทิวทัศน์ของเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์กับยุคสมัยในการก่อสร้างแหล่งนั้นด้วย

แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นอันเดียวกัน ถ้าหากทรัพยากรเดิมถูกทำลายลง การสร้างเลียนแบบก็ไม่สามารถสนองต่อมาตรการหรือไม่ต้องตามเกณฑ์ในด้านการอนุรักษ์ เพราะความเป็นของแท้ดั้งเดิมของเนื้อวัสดุได้สูญหายไป ความเป็นของแท้ดั้งเดิมในเนื้อวัสดุถือว่าเป็นมาตรการพื้นฐานที่ควรระลึกถึงก่อน ส่วนความเป็นของแท้ดั้งเดิมทางการออกแบบและฝีมือช่างนั้น เมื่อรวมกับความเป็น ของแท้ดั้งเดิมในสภาพแหล่งที่ตั้งแล้ว จะทำให้ความเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และตรงตามคำนิยามในหลักการสากล

สรุปได้ว่า สถานที่ที่จะขึ้นบัญชีเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมต้องมีมาตรฐานตามเกณฑ์ของอนุสัญญามรดกโลก ด้านความเป็นเอกลักษณ์ มีอิทธิพลด้านสถาปัตยกรรม ความโดดเด่นของสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งต้องเป็นของแท้ดั้งเดิมที่สะท้อนถึงระยะเวลาการก่อสร้าง การใช้งานตามระยะเวลาในประวัติศาสตร์ และแหล่งมรดกต้องได้รับความคุ้มครองพอสมควร

ระบบการจัดการแหล่งมรดกโลก

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก (2553) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกทุกแหล่งจำเป็นต้องมีระบบการจัดการ ซึ่งในบางกรณีอาจอยู่ในรูปแบบของแผนแม่บทการจัดการ

กรอบความคิดที่สำคัญในระบบการจัดการ คือ การแบ่งพื้นที่ การดูแลและจัดการแหล่งมรดกโลกหนึ่งๆ จะเป็นไปได้ดีมากยิ่งขึ้น หากมีการใช้กฎหมายกำหนดพื้นที่สองส่วน ได้แก่ เขตพื้นที่คุ้มครองโบราณสถาน (Core Zone) และเขตพื้นที่กันชน (Buffer Zone) การกำหนดพื้นที่การจัดการภายในบริเวณของแหล่งมรดกโลกนั้น ๆ เป็นโดยรวมถึงเขตพื้นที่กันชน (Buffer Zone) อีกวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพดี โดยทั่วไปแล้ว ในพื้นที่คุ้มครองโบราณสถานจำเป็นต้องมีการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คุ้มครองอย่างเข้มงวด โดยห้ามไม่ให้มีที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และควบคุมการก่อสร้างเพิ่มเติมอย่างเข้มงวด ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ นอกเหนือไปจากงานด้านการอนุรักษ์เท่านั้น และมีการจัดการการเข้าเยี่ยมชมที่เหมาะสม

แผนแม่บทเพื่อการจัดการแหล่งมรดก ควรประกอบการดูแลเรื่องต่างๆ 4 เรื่อง ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากร

มีการคุกคามมรดกในหลายๆ ด้าน ซึ่งผู้จัดการควรเตรียมตัวให้พร้อม เช่น ในด้านขยายตัวเมือง การขโมยวัตถุทางศิลปะ สาเหตุและปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น มด แมลง น้ำซึม เป็นต้น ผู้จัดการของท้องที่จะต้องคะเนได้ถูกล่วงหน้า และมีการเสนอกลยุทธ์เพื่อเผชิญกับปัญหาทางธรรมชาติและปัญหาจากการกระทำของมนุษย์มีการวิจัยและมีการเฝ้าติดตาม

2. การใช้ของมนุษย์ (การเข้าถึงแหล่งมรดก, การมีส่วนร่วม, ความสามารถในการรับรอง)

การได้ชื่อว่าเป็นแหล่งมรดกทำให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวมากขึ้น ด้วยเหตุเช่นนี้จึงจำเป็นต้องมีความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว หากมีการบริหารที่ดีความสามารถรองรับนั้น จะต้องไม่มีการเลยเถิดล่วงล้ำความสามารถรองรับอาจอธิบายได้ว่าเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวที่พื้นที่สามารถรองรับได้สูงที่สุด โดยที่นักท่องเที่ยวมีความพอใจมากที่สุดและมีผลกระทบทางลบน้อยที่สุดต่อชุมชนและทรัพยากร

3. การเฝ้าระวังและประเมินสภาพ

องค์กรต่างๆ ทั้ง ภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรอิสระ และผู้รับผิดชอบแหล่งมรดก ซึ่งเป็นผู้ร่วมพัฒนาหลักการกฎระเบียบข้อปฏิบัติ และนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยรวม สำหรับแหล่งมรดกโลกแต่ละแห่งมีหน้าที่ในการประเมินผลต่างๆ รวมรวบข้อมูล และแบ่งปันข้อมูลเพื่อการพัฒนาต่อไป ตัวอย่างเช่น ระบบการเฝ้าระวังอย่างง่ายๆ ระบุรายการเสียหายทั้งหมด และเฝ้าระวังดูแลการฟื้นฟูนั้นๆ จนกว่าจะแก้ไขแต่ละปัญหาได้ ในกรณีของแหล่งมรดกจำเป็นจะต้องได้รับการเฝ้าระวังและประเมินสภาพเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการมรดกโลกอย่างเป็นทางการทุกๆ 6 ปี หรือตามกำหนดที่ได้ระบุไว้โดยคณะกรรมการมรดกโลก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. การบริหารจัดการ

การเงิน

การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเป็นสิ่งที่จำเป็นมากต่อการอนุรักษ์ การจัดการ และการพัฒนาแหล่งต่างๆ แหล่งเงินทุนต่างๆ ในที่นี้อาจหมายรวมถึง งบประมาณจากรัฐบาล จากส่วนกลาง งบประมาณระดับจังหวัด

การศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลก ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้จัดการแหล่ง ประชาชนในพื้นที่ และนักการเมืองท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งนั้นๆ และให้แหล่งมรดกนั้นๆ ได้มีการคุ้มครองที่ถูกต้องและเหมาะสม

การตลาด

ทุกพื้นที่แหล่งมรดกควรมีแผนการตลาดซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ของทางการ และความต้องการของชุมชนโดยทั่วถึงทรัพย์สินของแหล่งมรดกครอบคลุมทั้งด้านวัสดุและด้านวัฒนธรรม รวมทั้งศาสนาพิธี ศิลปะและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการผนวกเอาสิ่งเหล่านี้เข้าไป ผู้เข้าเยี่ยมชมจะได้สัมผัสกับความมั่นคงและความเข้าใจลึกซึ้งต่อสถานที่นั้น

แผนเหล่านี้เป็นช่องทางที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ กับความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีคุณประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ด้านการมีงานอนุรักษ์ทำด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนเหล่านี้ก่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างความต้องการด้านต่างๆ ของหลายๆ ฝ่าย ทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน อันจะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในด้านจุดประสงค์ และนโยบายการดำเนินงานตามแผนก็เกิดขึ้นได้พร้อมๆ กับงานของหน่วยงานอื่นๆ โดยไม่ขัดกัน นี่เป็นการอำนวยด้านการบริหารงานมรดกเกิดขึ้น พร้อมกับงานพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการปรับความสมดุล ระหว่างการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว และการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น แผนอันนี้ก็อำนวยให้เกิด การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในบริเวณนั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เมื่อร่างแผนการจัดการแล้วเสร็จและได้รับการเห็นชอบตามกฎหมาย เรื่องสำคัญต่อไปคือประเด็นเรื่องวิธีการดำเนินการตามแผน ซึ่งหนทางเดียวในการดำเนินงานบริหารด้านอนุรักษ์ในตัวเมืองด้วยดี คือ ระบบการจัดการตนเอง ด้วยความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น รัฐบาล นักวิชาการ และธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แหล่งมรดกโลกจำเป็นต้องระบบการจัดการ เพื่อคงรักษาสภาพของมรดกโลกให้มีสภาพคงเดิม โดยแหล่งโบราณสถานต้องมีการบูรณะ ดูแลปัญหาทางธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ การสร้างความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ ต้องมีการเฝ้าระวังความเสียหาย พร้อมฟื้นฟู รวมถึงการบริหารจัดการด้านการเงิน สำหรับการอนุรักษ์ที่เพียงพอด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องความสำคัญของโบราณสถาน โดยการบริหารจัดการต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน จึงต้องมีการปรับสมดุล

การถอดถอนจากบัญชีการเป็นมรดกโลก

พินิจ พินธุสาส์น (2553: 89-90) ได้กล่าว ตามมาตรา 11 ของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ได้ให้คำนิยามของบัญชีรายชื่อมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายเอาไว้ว่า ให้หมายรวมถึงแหล่งมรดกโลกที่ได้รับอันตรายอย่างรุนแรงในองค์ประกอบบางส่วน หรือมีความเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วรุนแรง ซึ่งอาจเป็นเหตุให้แหล่งมรดกโลกนั้นเสื่อมสลายหายไป หรือเป็นแหล่งมรดกที่มีโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐหรือของเอกชนเพื่อขยายเมือง หรือส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือมีการทำลายอันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือเกิดจากความผิดของเจ้าของที่ดิน หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากอันหาสาเหตุมิได้ หรือมีการปล่อยปละละทิ้งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง หรือเกิดการจราจล หรือสงคราม หรือความหายนะ หรือกลียุค ได้แก่ อัคคีภัย ร้ายแรง แผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำ น้ำท่วม และกระแสคลื่น เป็นต้น

กรณีฉุกเฉิน คณะกรรมการมรดกโลกอาจบรรจุแหล่งมรดกโลกดังกล่าวไว้ในบัญชีรายชื่อมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย และจะมีการเผยแพร่แก่สาธารณะในทันทีเมื่อใดก็ได้ ซึ่งแหล่งมรดกโลกที่มีชื่ออยู่ในบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายนั้น ถือว่าแหล่งมรดกโลกนั้นมีความจำเป็นต้องได้รับการดำเนินการอนุรักษ์ครั้งใหญ่ หรือได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรณีที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในบัญชีรายชื่อมรดกโลก ได้รับการคุกคามจากการดำเนินการใดๆ เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ สงคราม เป็นต้น จนมีแนวโน้มอย่างชัดแจ้ง หรือนัยที่ว่าแหล่งมรดกโลกนั้นกำลังเผชิญหน้ากับภาวะอันตราย และมีการกำหนดขั้นตอนหลังจากการแจ้งเรื่องดังกล่าวไปยังประเทศเจ้าของแหล่งมรดกโลกแล้ว ถ้าปรากฏว่าเจ้าของแหล่งมรดกโลกนั้นยังคงเพิกเฉย หรือทำการปรับปรุงได้ไม่ดีเท่าที่ควร อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกได้กำหนดให้มีการพิจารณาขึ้นทะเบียนให้แหล่งมรดกโลกนั้น อยู่ในบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายได้ ทั้งนี้เพื่อการพิจารณากำหนดแผนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งในการคุ้มครองและฟื้นฟูแหล่งมรดกโลกนั้นอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง โดยต้องมีการประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกนั้นไว้ด้วย

ตามปกติแล้วการพิจารณาให้แหล่งมรดกโลกแหล่งใดเป็นแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย ควรได้รับความยินยอมจากประเทศสมาชิกซึ่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือแหล่งมรดกโลกนั้นๆ โดยคณะกรรมการมรดกโลกต้องทำการหารือกับประเทศสมาชิกซึ่งแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมหรือทางธรรมชาติที่มีปัญหานั้นตั้งอยู่เสียก่อน แต่ในกรณีที่ประเทศสมาชิกมีอำนาจอธิปไตยเหนือแหล่งมรดกโลกนั้นๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใดๆ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งมรดกโลก คณะกรรมการมรดกโลกก็อาจมีมติให้แหล่งมรดกโลกนั้นเป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตรายได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากประเทศสมาชิกแต่อย่างใด โดยในขั้นตอนก่อนที่จะถอดถอนแหล่งมรดกโลกใดออกจากบัญชีรายชื่อมรดกโลกนี้ประเทศสมาชิกนั้นๆ สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากทางคณะกรรมการมรดกโลกได้ ทั้งด้านคำแนะนำในการจัดการ รวมไปถึงการขอเงินช่วยเหลือ ซึ่งในส่วนของเงินช่วยเหลือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งมรดกโลกนั้นกองทุนมรดกโลกจะพิจารณาให้แก่เฉพาะประเทศสมาชิกที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตอย่างหนักเท่านั้น

โดยสรุปได้ว่า อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก กำหนดมาตรา 11 หากแหล่งมรดกโลกได้รับอันตราย จะถูกถอดถอนจากบัญชีการเป็นมรดกโลก ภาวการณ์ในการประเมินนั้นจะต้องได้รับคำยินยอมจากประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นภาคีของมรดกโลก หากประเทศใด มีความเสี่ยงที่จะถูกถอดถอนสามารถขอคำแนะนำ และกรณีประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาวิกฤตอย่างหนัก สามารถขอความช่วยเหลือด้านการเงิน เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งมรดกโลก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก ประกอบด้วย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา วัดวาอาราม ซากโบราณสถาน และสถานที่สำคัญโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับนครประวัติศาสตร์ (วิสุทธิ์ ภิญโญวาณิชกะ, 2537) ทั้งนี้เพราะนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้

1. กรุงศรีอยุธยา เป็นตัวแทนของความเป็นเยี่ยมในการสร้างสรรค์อันทรงคุณค่าและการเลือกสรรตำแหน่งที่ตั้งของพระนครให้เหมาะกับความซับซ้อนของลักษณะผังเมืองเฉพาะตัวชุมชนที่อาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลักอันเป็นธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐานแบบไทย ๆ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงพื้นฐานวัฒนธรรมที่สนองความต้องการในการรักษาพระนคร ป้องกันการรุกรานของข้าศึกศัตรู และความต้องการในการจัดระบบสาธารณูปการได้อย่างเหมาะสมกับสังคมพระนคร อันเอื้ออำนวยให้เกิดพัฒนาการสู่ความรุ่งเรืองในยามสงบสุข ขณะที่ราบลุ่มล้อมรอบกรุงศรีอยุธยานั้นเป็นแนวยุทธการป้องกันการรุกรานของข้าศึก ณ ที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งอาหารอันอุดม ได้สมญาอู่ข้าวแห่งเอเชีย

การตั้งพระนครในบริเวณที่มีแม่น้ำใหญ่มาบรรจบกันสามสาย คือแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำเจ้าพระยา อันเป็นเส้นเลือดใหญ่ของระบบสังคมและเศรษฐกิจของประเทศมาโดยตลอด ทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถควบคุมระบบการสร้างงาน เกษตรกรร ระบบการค้าได้อย่างดี และยังใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างกัน ตลอดจนเส้นทางขนส่งค้าขายภายในและต่างประเทศ โดยจัดให้มีการขุดคลองตัดผ่านเมืองอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข่ายคมนาคมภายในเกาะเมือง คลองเหล่านี้แม้จะตื้นเขินไปมากแล้ว แต่ก็ยังสามารถมองเห็นร่องรอยได้ชัดเจน

2. กรุงศรีอยุธยานับเป็นแม่แบบสำคัญในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ อันเป็นการชะลอเอาความงาม ความรุ่งเรืองของอยุธยามาไว้ในทุกแง่ทุกมุม ไม่ว่าจะเป็นระเบียบผังเมือง การจัดวางอาคาร ชื่อสถานที่ต่างๆ ลักษณะอาคารบ้านเรือน การอาศัยอยู่ในเรือนแพ ลักษณะการใช้เรือพระที่นั่ง ตลอดถึงวิธีการดำเนินชีวิต

3. ความเป็นเอกลักษณ์ ด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านอารยธรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. อาคารโบราณสถานแต่ละหลังในพระนครศรีอยุธยามีลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย ลักษณะของสิ่งก่อสร้างหลายอย่าง เช่น เจดีย์ ปรางค์ และปราสาท มีความเป็นพิเศษไม่สามารถพบเห็นในที่อื่น ๆ แม้สิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะมีกำเนิดที่มีอายุยืนยาวมาก่อนสมัยอยุธยาเรืองอำนาจ แต่ลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบไทยแท้ และไม่สามารถสร้างทดแทนได้ในปัจจุบัน

นอกจากสถาปัตยกรรมแล้ว จิตรกรรม และศิลปวัตถุต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องก็มีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านรูปแบบ การออกแบบ ฝีมือการช่าง การเลือกวัสดุ การผสมผสาน การเป็นสิ่งหายาก สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแทนที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ และความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของชาวไทยสมัยอยุธยาที่เผยแพร่อิทธิพลทางวัฒนธรรมไปยังประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง เช่น ลาว กัมพูชา เป็นต้น

มรดกอันล้ำค่ายิ่งของอยุธยา มิได้ตกทอดมาเพียงแต่วัฒนธรรมทางวัตถุที่มองเห็นจับต้องได้เท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยรสชาติทางวัฒนธรรมอันเสพได้ด้วยความละเอียดอ่อนทางจิตใจ ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างสรรค์ปรุงแต่งด้วยความวิริยะอุตสาหะตกทอดลงมาถึงคนรุ่นเราในรูปของภาษา วรรณกรรม ดนตรี นาฏกรรม กีฬา รส อาหาร หัตถกรรม ประเพณีและพิธีกรรมตลอดจนจริยธรรม และการปฏิบัติภายใต้กฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 1 แผนที่นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
ที่มา: ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม

การบริหารจัดการ

พ.ศ. 2478 กรมศิลปากรในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุของชาติ ได้ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองอยุธยา และนับจากนั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นต้นมา การสงวนรักษาและคุ้มครองนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอันยิ่งใหญ่และทรงคุณค่าก็ได้เริ่มขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดมา

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและโบราณสถานโดยรอบ ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยกรมศิลปากรได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อปีพ.ศ. 2520 ให้ดำเนินการอนุรักษ์และบริหารจัดการนครประวัติศาสตร์แห่งนี้ ภายใต้แผนงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเฉพาะในส่วนของการบูรณะโบราณสถานในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดเท่านั้น

แต่หลังจากที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ. 2534 แล้ว กรมศิลปากรได้ปรับปรุงแผนงานอุทยานประวัติศาสตร์ดังกล่าวให้มีขอบเขตการดำเนินงานที่กว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ในรูปของแผนแม่บทนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2536 ภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับนี้ กรมศิลปากรได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็นแผนงานหลัก 5 แผน ได้แก่

1. แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน
2. แผนงานพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลัก
3. แผนงานบูรณะปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์
4. แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชน
5. แผนงานรื้อย้ายและปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ให้นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดำรงคุณค่าและเอกลักษณ์อันโดดเด่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของโลกได้ตลอดไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่ตั้ง

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองอยุธยา เขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างจากจังหวัดกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ตามถนนสายเอเซีย ระยะทางประมาณ 75 กิโลเมตร

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พื้นที่ 3,000 ไร่

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ก่อนรัชสมัยพระเจ้าอู่ทองจะทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นในปี พ.ศ.1893 นั้น นักวิชาการเชื่อกันว่า บริเวณดังกล่าวได้มีบ้านเมืองตั้งอยู่ก่อนแล้วเรียกว่า เมืองอโยธยา หรืออโยธยาศรีรามเทพนคร มีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกนอกเกาะเมืองอยุธยา ปรากฏหลักฐานโบราณสถานที่เป็นวัดสำคัญ เช่น วัดมเหยงค์ และวัดอโยธยา เป็นต้น รวมทั้งจากพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ กล่าวถึงการก่อสร้างพระพุทธรูปที่เรียกว่า พระเจ้าพนัญเชิง พระประธานของวัดพนัญเชิง ที่ระบุว่า สร้างขึ้นก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึง 26 ปี

ด้วยสถานที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาที่มีลักษณะเป็นเกาะเมืองมีแม่น้ำที่สำคัญ 3 สายไหลผ่าน คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินรวมทั้งเป็นชุมทางคมนาคม และเป็นปราการธรรมชาติในการป้องกันข้าศึกศัตรู กรุงศรีอยุธยาจึงเป็นราชธานีใหญ่สามารถกุมอำนาจเหนือเมืองใกล้เคียงเป็นเวลานาน

กรุงศรีอยุธยาเติบโตเป็นศูนย์กลางทาง เศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญของภูมิภาคเอเชีย ในพุทธศตวรรษที่ 20-23 มีชาวต่างประเทศ จากทวีปเอเชีย และทวีปยุโรป เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ โปรตุเกส สเปน ฮอลันดา อังกฤษ และฝรั่งเศส เดินเรือเข้ามาค้าขาย ซึ่งส่วนมาก มีสัมพันธ์ทางการทูตด้วย บางกรณีได้รับพระราชทานที่ดินตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ตั้งสถานีการค้าและศาสนสถาน หมู่บ้านส่วนใหญ่ของชาวต่างประเทศจะอยู่นอกตัวเมือง มีเฉพาะชาวจีน แขกฮินดู

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และมุสลิมเพียงบางกลุ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชสำนักเท่านั้น ที่ได้รับพระราชานุญาตให้สร้างบ้านเรือนอยู่ภายในเมือง

นอกจากนี้ กรุงศรีอยุธยายังมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการปกครอง กฎหมายการศาล ระบบสังคม การศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ประณีตศิลป์ ภาษาวรรณกรรม และนาฏดุริยางค์ศิลป์ศิลปะ วิทยาการทุกแขนงที่คนไทยในอาณาจักรอยุธยาสั่งสมไว้นั้น เป็นอารยธรรมที่กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ยึดถือเป็นแบบแผนสืบทอดและพัฒนาเป็นอารยธรรมตามยุคสมัยหลายอย่างยังคงใช้สืบต่อมาตราบจนทุกวันนี้

ภาพที่ 2 แผนที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
ที่มา: องค์การยูเนสโก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โบราณสถานสำคัญ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณเกาะเมือง หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโบราณสถาน คือ กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน

บริเวณเกาะเมืองมีพื้นที่ประมาณ 4,800 ไร่ ลักษณะของเกาะเมืองเป็นไปตามสภาพของแม่น้ำที่กัดเซาะแผ่นดินมีรูปร่างไม่แน่นอน บางครั้งมีผู้สันนิษฐานว่า มีลักษณะคล้ายน้ำเต้า

แต่เดิมกำแพงเมืองเป็นคันดินและมีเสาไม้ระเนียด ต่อมามีการเปลี่ยนเป็นกำแพงอิฐในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ์ (พ.ศ. 2091-2111) และถูกทำลายในสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 รวมทั้งมีการรื้อถอนกำแพงเมืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อนำอิฐมาใช้ในการก่อสร้างที่กรุงเทพมหานคร และป้องกันไม่ให้มีการใช้กรุงศรีอยุธยาเป็นที่ซ่องสุมผู้คนอีกต่อไป

กรุงศรีอยุธยาเป็นลักษณะของเมืองน้ำ มีการออกแบบแนวคูคลองที่ทั้งใช้ประโยชน์ในการคมนาคม และเป็นการระบายน้ำในหน้าน้ำหลากด้วย ทำให้ผังเมืองอยุธยามีแม่น้ำลำคลองจำนวนมากเป็นเครือข่ายโยงใยกันทั้งนอกเมืองและในเมืองขนานไปกับแนวคูคลองคือ ถนนที่เป็นทั้งถนนดินและถนนปูอิฐ โดยมีสะพานสร้างข้ามคลองทั้งสะพานไม้และสะพานก่ออิฐมากกว่า 30 แห่ง โบราณสถานเท่าที่สำรวจพบแล้วทั้งภายในเมืองและนอกกำแพงเมืองมีมากกว่า 425 แห่ง

แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะโบราณสถานที่สำคัญและอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาพื้นที่ 1,810 ไร่ซึ่งจะครอบคลุมพื้นที่ใจกลางเกาะเมืองและพื้นที่ด้านทิศเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง มีโบราณสถานที่สำรวจพบแล้วทั้งสิ้น 95 แห่ง เช่น

พระราชวังโบราณหรือพระราชวังหลวง

พระราชวังโบราณ เป็นที่อยู่ของพระมหากษัตริย์และเป็นทั้งศูนย์กลางด้านการเมืองและการปกครองในเวลาเดียวกัน เมื่อแรกสร้างกรุงศรีอยุธยานั้นพระเจ้าอู่ทอง (พ.ศ. 1893-1912) ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังขึ้นในบริเวณ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัดพระศรีสรรเพชญ์

เป็นวัดสมัยอยุธยา เดิมเป็นพระราชวังที่ประทับซึ่งสมเด็จ พระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างขึ้น ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. 1991 โปรดให้ย้ายพระราชวังไปสร้างใหม่ทางด้านริมแม่น้ำลพบุรี และอุทิศพระราชวังให้เป็นวัดสำหรับประกอบ พิธีต่าง ๆ

วัดราชบูรณะ

เป็นวัดที่สำคัญวัดหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) โปรดให้สถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 1967 ในบริเวณที่ถวายพระเพลิงศพเจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยา พระเชษฐาทั้งสองของพระองค์ ซึ่งสิ้นพระชนม์ลงเนื่องจากการรบแย่งชิงราชสมบัติ

วิหารพระมงคลบพิตร

พระมงคลบพิตรเป็นพระพุทธรูปบุสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตักกว้าง 9.55 เมตร และสูง 12.45 เมตร นับเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่องค์หนึ่งในประเทศไทย ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างในสมัยใด สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นระหว่างปี พ.ศ.1991–2145 สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมโปรดเกล้าฯให้ย้ายจากทิศตะวันออกนอกพระราชวังมาไว้ทางด้านทิศตะวันตกที่ประดิษฐานอยู่ในปัจจุบันและโปรดเกล้าฯให้ก่อมณฑปสวมไว้

สมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ เมื่อปีพ.ศ.2249 อสุนีบาตตกลงมาต้องยอดมณฑปพระมงคลบพิตร เกิดไฟไหม้ทำให้ส่วนบนขององค์พระมงคลบพิตรเสียหายจึงโปรดเกล้าฯให้ซ่อมแซมใหม่ แปลงหลังคายอดมณฑปเป็นมหาวิหารและต่อพระเศียรพระมงคลบพิตรในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ.2285–2286)

ครั้งการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พ.ศ.2310 วิหารพระมงคลบพิตรถูกข้าศึกเผาเครื่องบนโทรมลงมาต้องพระเมาฬีและพระกรขวาของพระมงคลบพิตรหัก รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯให้มีการปฏิสังขรณ์ใหม่

สำหรับบริเวณข้างวิหารพระมงคลบพิตรทางด้านทิศตะวันออกแต่เดิมเป็นสนามหลวง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใช้เป็นที่สำหรับสร้างพระเมรุพระบรมศพของพระมหากษัตริย์และเจ้านายเช่นเดียวกับสนามหลวงของกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังมีโบราณสถานที่ สำคัญแห่งอื่นอีก เช่น วัดพระราม วัดญาณเสน วัดธรรมิกราช วัดวรโพธิ์ วัดวรเชษฐาราม เป็นต้น

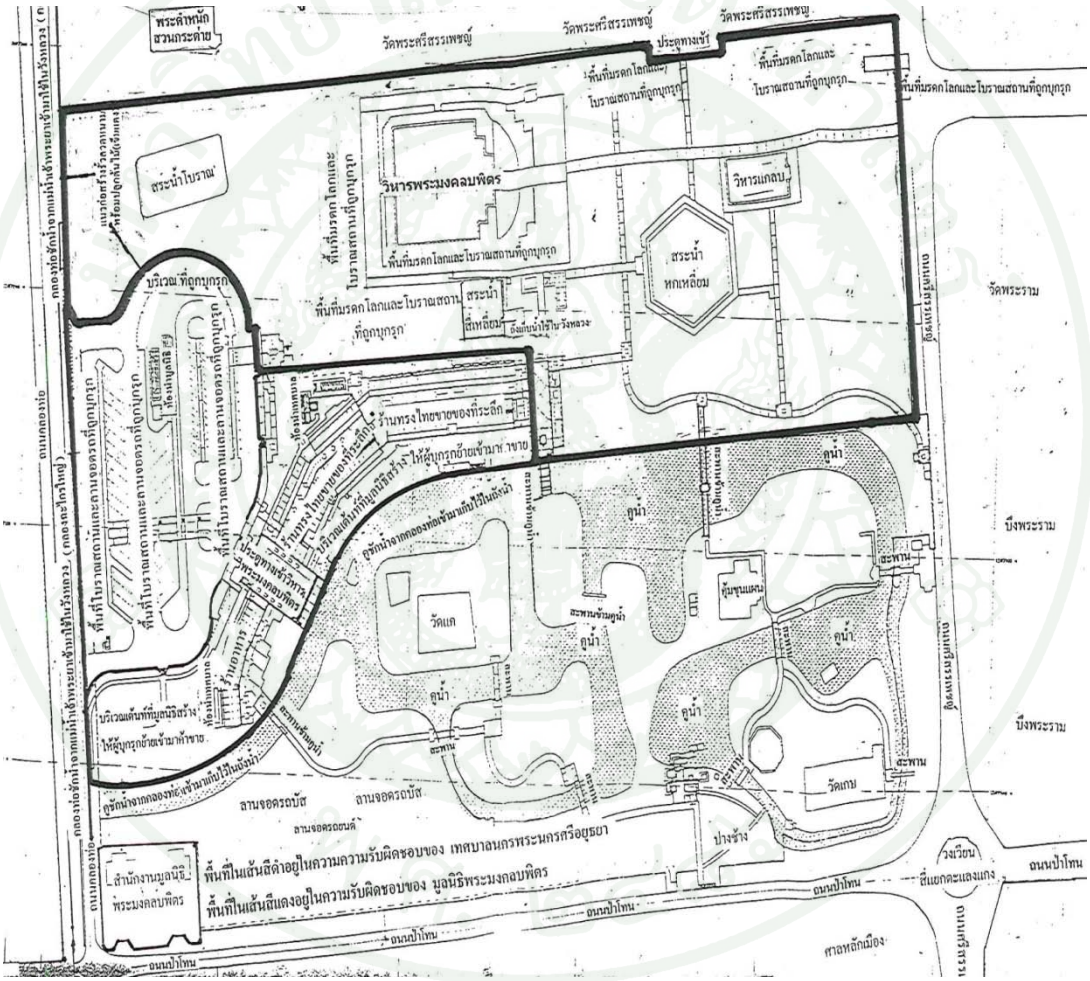

ภาพที่ 3 ผังพื้นที่ร้านค้าวิหารพระมงคลบพิตร

ที่มา: สรุปข้อเท็จจริงและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่มรดกโลกบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถาน กรณีศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แหล่งโบราณสถานในระดับต่ำ โดยพบว่า ประชากรที่มีสถานภาพในครัวเรือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน โดยประชากรที่มีเพศ อายุ ศาสนา อาชีพ ภูมิลำเนาและระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานที่แตกต่างกัน ประชากรที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน โดยประชากรที่มีรายได้ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน ประชากรที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และได้รับการอบรม แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานแตกต่างกัน โดยประชากรที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และได้รับการอมรมมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานมากกว่าประชากรที่มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถานร้าง และประชากรที่มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถานที่ยังมีชีวิตมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน

เรืองแสง ทองแสงสุขเจริญ (2541) ศึกษาการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา พบว่า การรับรู้ปัญหาทางการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และความต้องการย้ายออกจากชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ความต้องการย้ายออกจากชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน พบว่า การรับรู้ปัญหาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

วสันต์ จารุศังข์ (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และป้องกันรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า เพศและอายุ ไม่มีผลต่อการรับรู้ของประชาชน แต่การศึกษา การอยู่อาศัย การมีที่ดิน อาชีพ มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนแตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และรายได้มีผลต่อการรับรู้ที่แตกต่างกัน ขณะที่ เพศ การศึกษา และรายได้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ และป้องกันรักษาป่า ส่วนอายุ การมีที่ดิน อาชีพ และการอยู่อาศัย มีผลต่อการมีส่วนร่วม การรับรู้ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาป่า

ชูจิตร แสงพงศ์ชวาล (2545) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของนักเรียนคือ เพศเพียงตัวแปรเดียว ในส่วนปัญหาในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ พบว่าในอำเภอไชยามีปัญหาเรื่องการการจัดการสภาพพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะและการขีดเขียนทำลายโบราณสถาน

ดวงจันทร์ เจริญเมือง (2546) ศึกษากระบวนการผังเมืองในการอนุรักษ์หลวงพระบางให้เป็นเมืองมรดกโลก พบว่าเมืองที่อยู่ในบัญชีมรดกโลกประเทศต่าง ๆ ทำให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเห็นความสำคัญในการเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ หลังจากหลวงพระบางอยู่ในบัญชีมรดกโลกแล้ว มีการตั้งห้องการมรดกเมืองหลวงพระบาง เพื่อบริหารจัดการงานด้านการอนุรักษ์ แต่ยังมีบางกรณีที่ขัดต่ออนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก นอกจากนั้นยังมีความขัดแย้งของนโยบายการพัฒนาระดับแขวงกับนโยบายการอนุรักษ์เมือง โดยหลักการห้องการมรดกหลวงพระบางต้องขึ้นกับแขวง แต่ในทางปฏิบัติกลับทำงานเป็นเอกเทศ ปัญหา/อุปสรรคของการอนุรักษ์หลวงพระบางให้เป็นมรดกโลก คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความจริงใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง , นโยบายการพัฒนาระดับชาติและระดับแขวงไม่สอดคล้องกัน และส่งผลเสียต่อการอนุรักษ์เมือง, ขาดความต่อเนื่องของการทำงาน, ขาดแหล่งทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดูแล และประชาชนไม่เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

ธยาภัทร เหมวรกุล (2547) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม การใช้ประโยชน์จากโบราณสถาน และปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน ทัศนคติต่อโบราณสถาน และการรับรู้ปัญหาของแหล่งโบราณสถาน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานได้ร้อยละ 40.7

รวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์ (2549) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ลดาวัลย์ พิมพา (2550) ศึกษาความรู้ความเข้าใจ และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานวัดเกาะกลาง ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโบราณสถานอยู่ในระดับมาก ในเรื่องผู้ใดบุกรุกโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนหรือทำให้เสื่อมค่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน การสงวนไว้ การดูแลโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมไว้ตามสภาพเดิมและป้องกันมิให้เสียหาย ทั้งนี้ประชาชนเห็นด้วยกับการดัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างโบราณสถานได้เป็นไปตามสมัยนิยม เพราะอยากเก็บโบราณสถานรูปแบบเดิมให้รุ่นลูกรุ่นหลานดู ส่วนการซ่อมแซมต่อเติมปรับปรุงโบราณสถานให้คงสภาพเดิมมากที่สุด เพราะอยากให้โบราณสถานอยู่ได้นานๆ

ระวินทร์ ศรีวิทยา (2552) บทบาทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่มีผลต่อพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาเฉพาะพื้นที่วัดมงคลบพิตร พบว่าบทบาทเทศบาลพระนครศรีอยุธยา คือ การดูแลโบราณสถานขั้นพื้นฐานโดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนกำกับดูแลให้คำแนะนำ และการให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน ปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาการถ่ายโอนอำนาจของกรมศิลปากรให้กับเทศบาล การขาดความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับชุมชนท้องถิ่นใน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการพื้นที่ มูลนิธิพระมงคลบพิตรมีบทบาทมากจนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของเทศบาล รวมถึงปัญหาการให้การบริการในพื้นที่โบราณสถาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

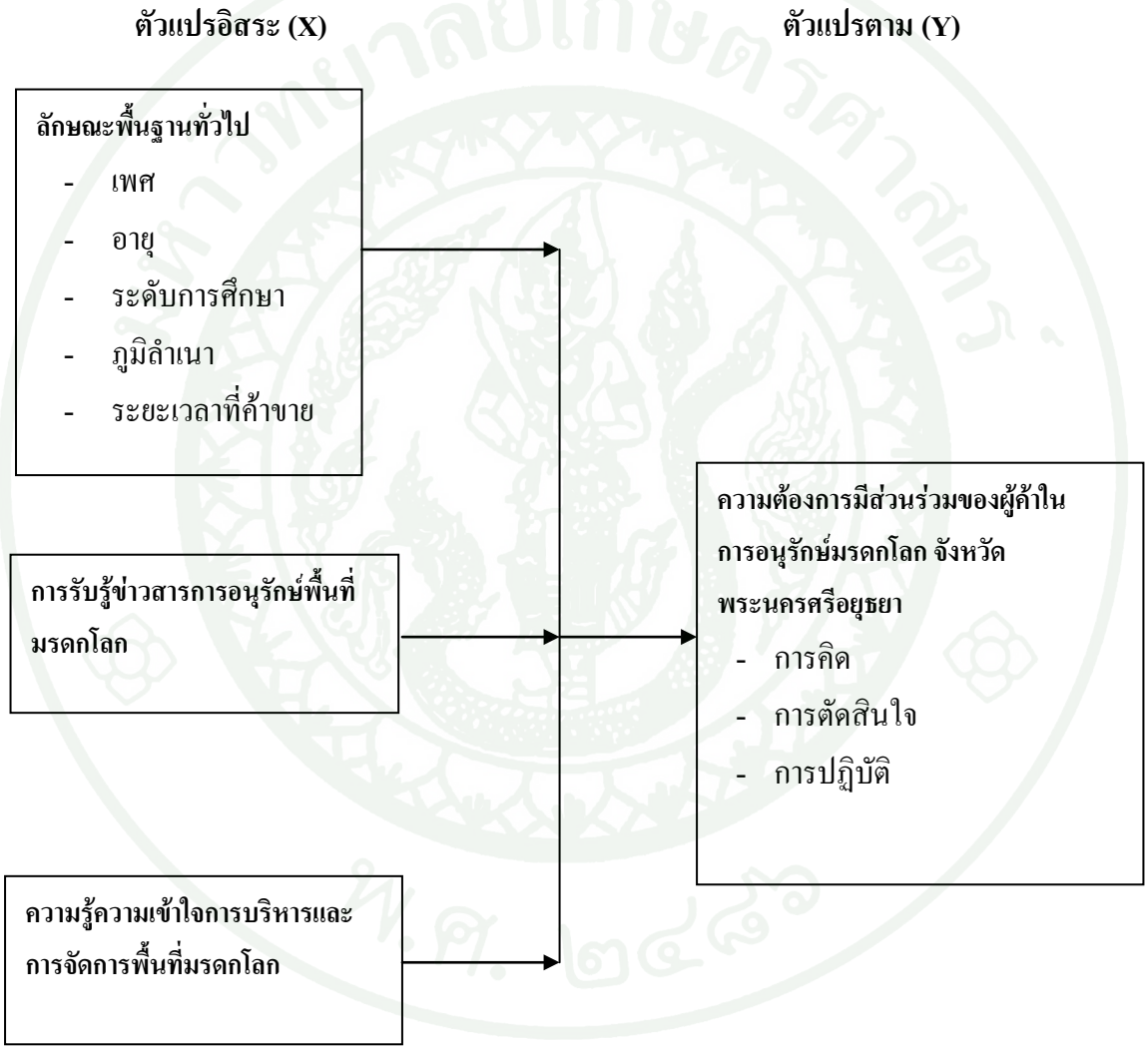

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเสริมด้วยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากรที่ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การทดสอบเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ร้านค้าที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 275 ร้าน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2554)

การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าผู้วิจัยทำการศึกษาจากจำนวนประชากรทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นผู้ค้าที่ค้าขายในพื้นที่ของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมธนารักษ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นร้านค้าทรงไทย และเต็นท์สีเหลืองโดยรอบบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ประกอบด้วย บริเวณลานจอดรถ บริเวณด้านข้างคุ้มขุนแผน บริเวณด้านทิศเหนือของร้านค้าทรงไทย จำนวน 275 ร้าน แต่เพื่อความเชื่อถือได้ของผลวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 5 ราย ให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์

การศึกษาข้อมูลวิจัยจากกลุ่มประชากรกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย จากกลุ่มตัวอย่างผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร เนื่องจากพิจารณาแล้วว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5 รายนั้นเป็นผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่น ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับเวลาในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย ส่วนวิธีได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้เทคนิคสโนว์บอล (Snowball Technique) คืออาศัยคนใกล้แนะนำกลุ่มตัวอย่างคนแรก คนแรกแนะนำคนที่ 2 คนที่ 2 แนะนำคนที่ 3 และต่อๆไปจนครบ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured interview) โดยได้สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้อง และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่ค้าขาย

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่มุ่งสำรวจการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกโดยกำหนดข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วัด 3 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ค่าคะแนนและความหมาย ดังนี้

เป็นประจำ	2	คะแนน
บางครั้ง	1	คะแนน
ไม่เคยเลย	0	คะแนน

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด เพื่อมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาตรฐาน สำหรับการแปลงข้อมูลในภาพรวม และรายข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การรับรู้ข่าวสารมาก การรับรู้ข่าวสารปานกลาง และการรับรู้ข่าวสารน้อย โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อเป็นดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{2 - 0}{3} = 0.66$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	**ค่าคะแนน**
น้อย	0.00 – 0.66
ปานกลาง	0.67 – 1.33
มาก	1.34 – 2.00

การแปลความหมายของระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า

ระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า ระดับน้อยหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีการรับรู้ข่าวสารที่ไม่ค่อยดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า ระดับปานกลางหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีการรับรู้ข่าวสารที่ค่อนข้างดีพอสมควรต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า ระดับมากหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีการรับรู้ข่าวสารที่ดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามที่มุ่งสำรวจความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกโดยกำหนดข้อคำถามแบบให้ตอบรับหรือปฏิเสธ โดยเลือกตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” คำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูกต้อง	1	คะแนน
ตอบผิด	0	คะแนน

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด เพื่อมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลงข้อมูลในภาพรวม และรายข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารและจัดการพื้นที่มรดกโลกมาก และความรู้ความเข้าใจในการบริหารและจัดการพื้นที่มรดกโลกน้อย โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้
เกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อเป็นดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{1 - 0}{2} = 0.50$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ระดับความรู้ความเข้าใจ	**ค่าคะแนน**
น้อย	0.00 – 0.50
มาก	0.51 – 1.00

การแปลความหมายของความรู้ความเข้าใจของผู้ค้า

ระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ค้า ระดับน้อยหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกที่ไม่ค่อยดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ค้า ระดับมากหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกที่ดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามที่มุ่งสำรวจความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และใช้ข้อคำถามเป็นแบบ Likert's Scale โดยเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วม	**คะแนน**
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

เมื่อทำการรวบคะแนนที่ได้ทั้งหมดแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการแปลงข้อมูลในภาพรวม และรายข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ต้องการมีส่วนร่วมน้อย ต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง ต้องการมีส่วนร่วมมาก โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้
เกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อเป็นดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วม	**ค่าคะแนน**
น้อย	1.00 – 2.33

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปานกลาง	2.34 – 3.66
มาก	3.67 – 5.00

การแปลความหมายของระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า

ระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า ระดับน้อยหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ

ระดับความความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า ระดับปานกลางหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติที่ที่ค่อนข้างดีพอสมควรต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างดีพอสมควร

ระดับความความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า ระดับมากหมายถึง การที่ผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบผู้ค้าบริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวมโดยวิธี Cronbach’s Reliability Coefficient of Alpha ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.1 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ .840

2.2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ .838

2.3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ .955

3. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangular Method) โดยการตรวจสอบด้านวิธีการเก็บข้อมูล คือการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันในคราวเดียวกัน แล้วมาพิจารณาข้อมูลที่ได้มา การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และเอกสาร ซึ่งข้อมูลทั้ง 3 แหล่ง ไม่มีความแตกต่างกันก็สามารถสรุปข้อมูลที่ได้มามีความน่าเชื่อถือมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแบบสอบถามก่อนเก็บข้อมูลจริง และใช้วิธีนำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยเข้าไปแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ และสอบถามคุณสมบัติของประชากร เพื่อให้ได้มาซึ่งประชากรที่ถูกต้อง แล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปแจกจ่าย ให้ทำการตอบให้แก่ผู้วิจัยเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก และความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) โดยในช่วงแรกของการเข้าไปเรียนรู้พื้นที่ค้าขาย ผู้วิจัยใช้การเดินทางสำรวจสภาพทั่วไปบริเวณรอบๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร สังเกตพฤติกรรมความเป็นอยู่ การดำรงชีพ การค้าขาย โดยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจแบบสอบถามทุกฉบับที่รวบรวมข้อมูลมาได้ เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ครบทุกด้าน

2. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการสังเคราะห์และจัดให้เป็นระบบ ตีความเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเพื่ออธิบายความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าร้อยละ ใช้ในการอธิบายเปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของประชากร

2. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก และความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

3. การทดสอบแบบ T (T-Test) ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระด้านปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ โดยกำหนดค่านัยสำคัญที่ระดับ .05

4. การทดสอบแบบ One-Way ANOVA ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ซึ่งจำแนกตั้งแต่ 3 กลุ่มเป็นต้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่ค้าขาย การรับรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก และทดสอบหาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe’ โดยกำหนดค่านัยสำคัญที่ระดับ .05

5. การทดสอบแบบสหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก และความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดค่านัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยกำหนดการนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของประชากร

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามจำนวน 275 ชุด ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มประชากร จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทั่วไป

(N = 275)

ลักษณะพื้นฐานทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	71	25.8
หญิง	204	74.2
อายุ		
น้อยกว่า 25 ปี	54	19.6
26-35 ปี	45	16.4
36-45 ปี	96	34.9
46-55 ปี	46	16.7
56-65 ปี	28	10.2
66 ปีขึ้นไป	6	2.2
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	69	25.1
มัธยมศึกษา	120	43.6
ปวช./ปวส.	32	11.6
ปริญญาตรี	53	19.3
อื่น ๆ ปริญญาโท	1	0.4
ภูมิลำเนา		
เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำเนิด	213	77.5
ย้ายมาจากจังหวัดอื่น	62	22.5
รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	20	7.3
5,001-10,000 บาท	125	45.5
10,001-15,000 บาท	71	25.8
15,001 บาทขึ้นไป	59	21.4
ระยะเวลาที่ค้าขาย		
น้อยกว่า 1 ปี	30	10.9
1-5 ปี	65	23.6

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(N = 275)

ลักษณะพื้นฐานทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6-10 ปี	87	31.6
11-15 ปี	26	9.5
16 ปีขึ้นไป	67	24.4

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะพื้นฐานของกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

เพศ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 74.2 เป็นเพศชายจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8

อายุ พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีอายุ 36-45 ปี มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 66 ปีขึ้นไป มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2

ระดับการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมามีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มระดับการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ ปริญญาโท มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

ภูมิลำเนา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำเนิดจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 เป็นภูมิลำเนาจังหวัดอื่นจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5

รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมามีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะเวลาที่ค้าขาย พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีระยะเวลาค้าขาย 6-10 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมามีระยะเวลาค้าขาย 16 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มระยะเวลาค้าขายน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ในการวิเคราะห์การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก แบ่งระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ เป็นประจำ บางครั้ง ไม่เคยเลย ตามลำดับ และแปลระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย

โดยผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ข่าวสารของผู้ค้า

(N = 275)

ข้อความ	การรับรู้ข่าวสาร			$\overline{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย			
1.เจ้าหน้าที่รัฐบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์	14 (5.1)	140 (50.9)	121 (44.0)	.61	.58	น้อย
2.เจ้าหน้าที่รัฐบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์/การจัดการรักษาภูมิทัศน์ (พื้นที่) โดยรอบวิหารพระมงคลบพิตร	28 (10.2)	161 (58.50	86 (31.3)	.79	.61	ปานกลาง
3.เจ้าหน้าที่รัฐบาลมีการแจ้งให้ทราบว่าผู้ค้าเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์	20 (7.3)	172 (62.5)	83 (30.2)	.77	.57	ปานกลาง
4. ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกแฝงการส่งเสริมการท่องเที่ยว	97 (35.3)	162 (58.9)	16 (5.8)	1.29	.57	ปานกลาง
5.การจัดกิจกรรมของจังหวัดแฝงแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน	66 (24.0)	165 (60.0)	44 (16.0)	1.08	.63	ปานกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	การรับรู้ข่าวสาร			$\overline{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย			
6.เจ้าหน้าที่มูลนิธิมีการนัดประชุมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์บริเวณวัดและอุทยานประวัติศาสตร์	21 (7.6)	143 (52.0)	111 (40.4)	.67	.61	ปานกลาง
7.ผู้ค้าได้รับข่าวสารเรื่องแนวทางการปรับภูมิทัศน์บริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์	35 (12.7)	185 (67.3)	55 (20.0)	.93	.57	ปานกลาง
8.ผู้ค้าได้รับข่าวสารเรื่องแผนพัฒนาจังหวัดด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมทั้งการบริหารจัดการ	39 (14.2)	168 (61.1)	68 (24.7)	.89	.62	ปานกลาง
9.ผู้ค้าได้รับข่าวสาร เรื่องจังหวัดดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	87 (31.6)	144 (52.4)	44 (16.0)	1.16	.67	ปานกลาง
10.ผู้ค้าหาข้อมูลจากเว็บไซต์การอนุรักษ์จากศูนย์ข้อมูลมรดกโลก	10 (3.6)	84 (30.5)	181 (65.8)	.38	.56	น้อย
11.ผู้ค้าทราบข้อมูลจากคนในครอบครัว/ประธานผู้ค้า/เจ้าหน้าที่มูลนิธิ	53 (19.3)	189 (68.7)	33 (12.0)	1.07	.56	ปานกลาง
12.ผู้ค้าทราบข้อมูลจากใบปลิว/แผ่นพับ	7 (2.5)	126 (45.8)	142 (51.6)	.51	.55	น้อย
13.ผู้ค้ารับรู้ข่าวสารเดือนละครั้ง	9 (3.3)	144 (52.4)	122 (44.4)	.59	.56	น้อย
14.ผู้ค้าได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ มากกว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาล	50 (18.2)	124 (45.1)	101 (36.7)	.81	.72	ปานกลาง
15.ผู้ค้าได้รับข้อมูลการอนุรักษ์จากประธานผู้ค้า มากกว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิ	59 (21.5)	147 (53.3)	69 (25.1)	.96	.68	ปานกลาง
รวม				**.83**	**.38**	**ปานกลาง**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ประชากรมีการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .83 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชากรมีการรับรู้ข่าวสารมากที่สุด ในข้อ 4.ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกแฝงด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 1.29) รองลงมาได้แก่ ข้อ 9.ผู้ค้าได้รับข่าวสารเรื่องจังหวัดดำเนินการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 1.16) และมีการรับรู้ข่าวสารน้อยที่สุด ในข้อ 10.ผู้ค้าหาข้อมูลการอนุรักษ์จากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = .38)

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ในการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก แบ่งระดับความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ใช่ ไม่ใช่ และแปลระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับน้อย

โดยผลการวิเคราะห์ระดับการความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ค้า

(N = 275)

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
	ใช่	ไม่ใช่			ความรู้ความเข้าใจ
1.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่มรดกโลก	267 (97.1)	8 (2.9)	.97	.17	มาก
2.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการบริหารและการจัดการพื้นที่จากสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมศิลปากร	253 (92.0)	22 (8.0)	.92	.27	มาก
3.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการจัดการให้เป็นพื้นที่คุ้มครองโบราณสถาน	260 (94.5)	15 (5.5)	.95	.23	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ		$\overline{X}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
	ใช่	ไม่ใช่			
4.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการเตรียมพร้อมป้องกันผลกระทบจากอุทกภัย, การป้องกันการขโมยวัตถุทางศิลปะ	196 (71.3)	79 (28.7)	.71	.45	มาก
5.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ครอบคลุมเกาะเมืองอยุธยาทั้งหมด	198 (72.0)	77 (28.0)	.72	.45	มาก
6.วิหารพระมงคลบพิตรเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลก	245 (89.1)	30 (10.9)	.89	.31	มาก
7.การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกที่ถูกต้อง คือ การขับรถชมโบราณสถาน เพื่อป้องกันการจับต้องโบราณสถานของนักท่องเที่ยว	132 (48.0)	142 (51.6)	.51	.72	มาก
8.หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อป้องกันความเสียหายของโบราณสถาน	118 (42.9)	157 (57.1)	.43	.50	น้อย
9.อุทยานประวัติศาสตร์นอกจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ยังมีคุณค่าด้านเศรษฐกิจด้วย	266 (96.7)	9 (3.3)	.97	.18	มาก
10.ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	72 (26.2)	203 (73.8)	.26	.44	น้อย
11.ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร, สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ผู้ค้า รวมทั้งชุมชนโดยรอบด้วย	241 (87.6)	34 (12.4)	.88	.33	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
	ใช่	ไม่ใช่			ความรู้ความเข้าใจ
12.การตั้งร้านค้าควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่คุกคาม/ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มรดกโลก	182 (87.6)	93 (33.8)	.66	.47	มาก
13.การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับภาครัฐและภาคเอกชนคือหน้าที่ของผู้ค้า	218 (79.3)	57 (20.7)	.79	.41	มาก
14.พื้นที่มรดกโลกต้องได้รับการกำหนดควบคุมสัดส่วนของร้านค้าที่สามารถขายได้	209 (76.0)	66 (24.0)	.76	.43	มาก
15.พื้นที่มรดกโลกต้องได้รับการดูแลภูมิทัศน์โดยรอบ เช่น การตั้งร้านค้าที่ไม่บดบังทัศนียภาพของอุทยานประวัติศาสตร์, ความเป็นระเบียบในการค้าขาย	248 (90.2)	27 (9.8)	.90	.30	มาก
16.การตั้งร้านค้ารุกล้ำเขตโบราณสถานทำให้โบราณสถานเสียคุณค่าและความสง่างาม	210 (76.4)	65 (23.6)	.76	.43	มาก
รวม			**.76**	**.14**	**มาก**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .76 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประชากรมีความรู้เข้าใจมากที่สุด ในข้อ 1.อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่มรดกโลก และข้อ 9.อุทยานประวัติศาสตร์นอกจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ยังมีคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจด้วย อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = .97) รองลงมาได้แก่ ข้อ 3.อุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการจัดการให้เป็นพื้นที่คุ้มครองโบราณสถาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = .95) และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ในข้อ 10.ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = .26)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค่าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ และแปลระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย

โดยผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค่าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้า

(N = 275)

ข้อความ	ความต้องการมีส่วนร่วม					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.ผู้ค้าต้องการและเสนอความคิดเห็นในการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมและแนวทางการจัดการร้านค้า เพื่อการค้าขาย	106 (38.5)	61 (22.2)	75 (27.3)	19 (6.9)	15 (5.1)	3.82	1.17	มาก
2.ผู้ค้าต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม	97 (35.3)	82 (29.8)	74 (26.9)	11 (4.0)	11 (4.0)	3.88	1.06	มาก
3.ผู้ค้าต้องการเป็นส่วนหนึ่งหากมีประชาวิจารณ์ขอความร่วมมือในการดูแลรักษาวิหารพระมงคลบพิตร/อุทยานประวัติศาสตร์	100 (36.4)	68 (24.7)	71 (25.8)	22 (8.0)	14 (5.1)	3.79	1.17	มาก
4.ผู้ค้าต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์ให้มีความตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกโลก	75 (27.3)	79 (28.7)	81 (29.5)	28 (10.2)	12 (4.4)	3.64	1.12	ปานกลาง
5.ผู้ค้าต้องการเข้าร่วมประชุมการแจ้งย้ายสถานที่ค้าขาย	85 (30.9)	62 (22.5)	73 (29.5)	28 (10.2)	27 (9.8)	3.55	1.29	ปานกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	ความต้องการมีส่วนร่วม					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
6.ผู้ค้าต้องการและเข้าร่วมโครงการของเทศบาลในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน	58 (21.1)	77 (28.0)	70 (25.5)	44 (16.0)	26 (9.5)	3.35	1.24	ปานกลาง
7.ผู้ค้าต้องการและร่วมกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ในการพัฒนาและดูแลรักษาวิหารพระมงคลบพิตร	69 (25.1)	65 (23.6)	91 (33.1)	25 (9.1)	25 (9.1)	3.47	1.22	ปานกลาง
8.ผู้ค้าต้องการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก	30 (10.9)	95 (34.5)	97 (35.3)	30 (10.9)	23 (8.4)	3.29	1.07	ปานกลาง
9.ผู้ค้าต้องการและแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์	41 (14.9)	67 (24.4)	114 (41.5)	29 (10.5)	24 (8.7)	3.26	1.11	ปานกลาง
10.ผู้ค้าต้องการเสนอการจัดการพื้นที่โดยตรง หากเจ้าหน้าที่มูลนิธิมีการเปิดโอกาสเพื่อนำเป็นแนวทางในการเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อไป	70 (25.5)	69 (25.1)	97 (35.3)	26 (9.5)	13 (4.7)	3.57	1.11	ปานกลาง
11.ผู้ค้าต้องการเผยแพร่ให้คนอื่นทราบ เมื่อมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์	60 (21.8)	80 (29.1)	98 (35.6)	28 (10.2)	9 (3.3)	3.56	1.04	ปานกลาง
12.ผู้ค้าต้องการแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ/เจ้าหน้าที่มูลนิธิหากพบเห็นผู้ค้าทำผิดระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถาน	71 (25.8)	60 (21.8)	107 (38.9)	21 (7.6)	16 (5.8)	3.54	1.13	ปานกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	ความต้องการมีส่วนร่วม					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
13.ผู้ค้าต้องการปฏิบัติตามคำสั่งการโยกย้ายสถานที่ค้าขาย	67 (24.4)	43 (15.6)	80 (29.1)	29 (10.5)	56 (20.4)	3.13	1.43	ปานกลาง
14.ผู้ค้าต้องการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก เพื่อให้วิหารพระมงคลบพิตรมีความเป็นระเบียบ	72 (26.2)	73 (26.5)	89 (32.4)	22 (8.0)	19 (6.9)	3.57	1.16	ปานกลาง
15.เมื่อมีผู้ค้ารายอื่นมาพูดคุยเรื่องการอนุรักษ์ ท่านต้องการให้คำแนะนำ/ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลก	66 (24.0)	63 (22.9)	110 (40.0)	11 (4.0)	25 (9.1)	3.49	1.17	ปานกลาง
16.หากมีชมรมการอนุรักษ์มรดกโลก ซึ่งมีสมาชิกเป็นผู้ค้า ผู้ค้าต้องการเข้าเป็นสมาชิก	84 (30.5)	76 (27.6)	85 (30.9)	19 (6.9)	11 (4.0)	3.74	1.09	มาก
17.ผู้ค้าต้องการให้ร้านค้าทั้งหมดย้ายเข้ามาในพื้นที่จัดสรร เพราะคิดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น	46 (16.7)	20 (7.3)	55 (20.0)	45 (16.4)	109 (39.6)	2.45	1.48	ปานกลาง
18.ผู้ค้าต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกโลก เพื่อความภูมิใจ	43 (15.6)	72 (26.2)	73 (26.5)	45 (16.4)	42 (15.3)	3.11	1.29	ปานกลาง
19.ผู้ค้าต้องการร่วมกับผู้ค้ารายอื่นดูแลความสะอาดรอบ ๆ พื้นที่วิหารพระมงคลบพิธและอุทยานประวัติศาสตร์	97 (35.3)	87 (31.6)	74 (26.9)	7 (2.5)	10 (3.6)	3.92	1.02	มาก
20.ผู้ค้าต้องการร่วมมือย้ายสถานที่ค้าขาย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก เพื่อความภูมิใจ	44 (16.0)	58 (21.1)	63 (22.9)	58 (21.1)	52 (18.9)	2.94	1.35	ปานกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(N = 275)

ข้อความ	ความต้องการมีส่วนร่วม					$\overline{X}$	S.D.	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
21.ผู้ค้ายังคงมีความต้องการร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถาน หากอุทยานประวัติศาสตร์ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลก	99 (36.0)	60 (21.8)	75 (27.3)	16 (5.8)	25 (9.1)	3.76	1.26	มาก
22.ผู้ค้าต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม หากหน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดบทบาทด้านการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างชัดเจน	90 (32.7)	79 (28.7)	77 (28.0)	15 (5.5)	14 (5.1)	3.79	1.12	มาก
รวม						**3.48**	**.83**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ประชากรมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชากรมีความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด ในข้อ 19. ผู้ค้าต้องการร่วมกับผู้ค้ารายอื่นดูแลความสะอาดรอบๆ พื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรและอุทยานประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย = 3.92) รองลงมาได้แก่ข้อ 2.ผู้ค้าต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบการรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.88) และมีความต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ในข้อ 17.ผู้ค้าต้องการให้ร้านค้าทั้งหมดย้ายเข้ามาในพื้นที่จัดสรร เพราะคิดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.45)

ส่วนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้ค้าที่มีเพศต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามเพศ

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	Sig.
โดยภาพรวม	ชาย	71	3.55	.80	.876	.382
	หญิง	204	3.45	.84		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าเพศชาย และ เพศหญิง มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 ผู้ค้าที่มีอายุต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามอายุ

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	5	6.130	1.226	1.802	.113
	ภายในกลุ่ม	269	183.043	.680		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 3 ผู้ค้าที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามระดับการศึกษา

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4	2.865	.716	1.035	.388
	ภายในกลุ่ม	270	186.308	.690		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 4 ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามภูมิลำเนา

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1	.864	.864	1.253	.264
	ภายในกลุ่ม	273	188.309	.690		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 5 ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	9.715	3.238	4.890	.003*
	ภายในกลุ่ม	271	179.458	.662		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 9 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อต้องการทราบว่าผู้ค้ากลุ่มใดบ้างมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม และแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบรายคู่ของ Scheffé ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ โดยวิธีการของ Scheffé

(N = 275)

รายได้	n	ค่าเฉลี่ย	รายได้			
			น้อยกว่า 5,000 บาท	5,001-10,000 บาท	10,001-15,000 บาท	15,001 บาทขึ้นไป
น้อยกว่า 5,000 บาท	20	3.49	-			
5,001-10,000 บาท	125	3.59		-		**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายได้	n	ค่าเฉลี่ย	รายได้			
			น้อยกว่า 5,000 บาท	5,001-10,000 บาท	10,001-15,000 บาท	15,001 บาทขึ้นไป
10,001-15,000 บาท	71	3.57			-	
15,001 บาทขึ้นไป	59	3.12				-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 10 พบว่าผู้ค้าที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท (ค่าเฉลี่ย = 3.59) มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกับ ผู้ค้าที่มีรายได้ 15,000 บาทขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย = 3.12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยที่ผู้ค้าที่มีรายได้5,001-10,000 บาท มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาน้อยกว่าผู้ค้าที่มีรายได้ 15,000 บาทขึ้นไป

สมมติฐานที่ 6 ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามระยะเวลาที่ค้าขาย

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4	7.616	1.904	2.831	.025
	ภายในกลุ่ม	270	181.557	.672		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 11 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 7 การรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามการรับรู้ข่าวสาร

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	27	37.420	1.389	2.256	.001***
	ภายในกลุ่ม	247	151.753	.614		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: ***มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากตารางที่ 12 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมมติฐานที่ 8 ความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามความรู้ความเข้าใจ

(N = 275)

การมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก	แหล่งความแปรปรวน	df	ss	ms	F	Sig.
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	13	27.663	2.128	3.439	.000***
	ภายในกลุ่ม	261	161.510	.619		
	รวม	274	189.173			

หมายเหตุ: ***มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากตารางที่ 13 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมมติฐานที่ 9 ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 14 แสดงค่าความสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจกับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(N = 275)

ปัจจัย	ความต้องการมีส่วนร่วม	
	r	p
เพศ	.571	.023*
อายุ	1.425	.000***
ระดับการศึกษา	1.050	.034*
ภูมิลำเนา	.557	.047*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	1.041	.000***
ระยะเวลาที่ค้าขาย	1.151	.000***
การรับรู้ข่าวสาร	.251	.000***
ความรู้ความเข้าใจ	.050	.412

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากตารางที่ 14 พบว่าปัจจัยลักษณะพื้นฐานทั่วไป ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย และการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจไม่สัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสติที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเชิงคุณภาพนี้ได้ทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ซึ่งการศึกษาเชิงคุณภาพนี้เป็นเพียงการศึกษาเพื่อเสริมและสนับสนุนผลการวิจัยในเชิงปริมาณให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

จากการศึกษาพบว่า ผู้ค้าได้รับข่าวสารการอนุรักษ์มรดกโลกอยู่ในระดับปานกลาง “ทั้งกรมศิลปากรหรือสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นก็ไม่ได้เข้ามาเผยแพร่ข่าวสารผ่านแผ่นพับหรือใบปลิว โดยข่าวสารที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ได้มาจากการดูโทรทัศน์หรือคนอื่นๆ มาเล่าให้ฟัง ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ทางจังหวัดจะเผยแพร่งานยอยศยิ่งฟ้า อยุธยามรดกโลก ซึ่งเห็นว่าไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกเท่าที่ควร อีกทั้งมีการกระจายข้อมูลบริเวณที่จัดงานเป็นหลัก ผู้ค้าจึงอยากให้มีการให้ข่าวสารมากกว่านี้เพราะบางคนก็ทราบเพียงว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นมรดกโลก แต่ไม่ทราบว่าตรงส่วนไหนบ้างที่ขึ้นทะเบียน และไม่รู้จักวิธีการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกดังกล่าว” (วาสนา (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

ผู้ค้าที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่เห็นความสำคัญข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก “สำหรับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์นั้น เนื่องจากไม่ได้เป็นคนพื้นที่ ย้ายมาจากจังหวัดอื่นจึงไม่ค่อยทราบข้อมูลและไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก ด้วยว่าทำการค้าขายของตนเป็นหลัก หน่วยงานทางภาครัฐหรือหน่วยงานของจังหวัดอยากทำอะไร ให้ปฏิบัติอะไรก็ปฏิบัติตาม ขอให้มีพื้นที่เพื่อค้าขายเพียงพอ” (จันทร์ (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

จากการศึกษาพบว่า ผู้ค้ามีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก เนื่องจากค้าขายบริเวณที่เป็นจุดสนใจของหน่วยงานรัฐบาลและประชาชนทั่วไป “ก่อนการย้ายพื้นที่ค้าขายเดิมที่ตั้งอยู่หน้าวิหารพระมงคลบพิตร กรมธนารักษ์ของจังหวัดเข้ามาแจ้งว่าร้านค้าที่ตั้งค้าขายบดบังภูมิทัศน์ของวิหารพระมงคลบพิตร มีความจำเป็นที่ต้องย้ายสถานที่ซึ่งทางเทศบาลและกรมธนารักษ์จัดเตรียมพื้นที่ไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ให้ การมาแจ้งให้ย้ายสถานที่นั้นผู้ค้าบางส่วนก็มีความเข้าใจ แต่บางส่วนก็ไม่เข้าใจมีความต้องการที่จะค้าขายที่เดิม แต่เมื่อกรมศิลปากรดำเนินการสร้างพื้นที่สำหรับค้าขายทรงเรือนไทยเสร็จ ดังนั้นจึงต้องย้ายร้านค้าทั้งหมดมาด้านข้างของวิหารพระมงคลบพิตรตามการแจ้งของหน่วยงาน โดยที่การย้ายเข้ามาในพื้นที่ใหม่นี้ก็ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอ ที่ย้ายเข้ามาก็เพื่อไม่อยากให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น" (วาสนา (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการพื้นที่มรดกโลก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ค้ามีความรู้ความเข้าใจเรื่องผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ระดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ค้ายังขาดความเข้าใจเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบ "การดูแลจัดการความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหน่วยงานราชการนั้น บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรแบ่งสัดส่วนการดูแลคือ วิหารพระมงคลบพิตรดูแลโดยมูลนิธิวิหารพระมงคลบพิตร ส่วนพื้นที่ร้านค้าทรงเรือนไทยดูแลโดยเทศบาลพระนครศรีอยุธยา ฝั่งตรงข้ามคลองดูแลโดยกรมศิลปากร เราที่เป็นคนพื้นที่เองยังมีความข้องใจในเรื่องของการจัดการดูแลพื้นที่เพราะบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรยังแบ่งการดูแลออกเป็นสองส่วน แล้วการบริหารจัดการและดูแลพื้นที่มรดกโลกของจังหวัดหน่วยงานใดจะเป็นผู้ดูแล โดยความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการได้มาเมื่อบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรมีปัญหาเกิดเป็นประเด็นร้อนที่เป็นพื้นที่ส่อในการที่จะถูกถอดถอนออกจากมรดกโลก โดยการเป็นตัวแทนผู้ค้าเข้าร่วมประชุมในการหาประเด็นแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้มีความเข้าใจในแนวทางการบริหารและจัดการพื้นที่มรดกโลกมากขึ้น ในการที่จะจัดการให้ผู้ค้าไม่รุกล้ำเข้าไปในเขตโบราณสถานมากเกินไป แต่ก็ยังเหล่าผู้ค้าแผงลอยที่ยังคงฝ่าฝืนกระทำการค้าขายที่บุกรุกพื้นที่ ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการ" (ชูศักดิ์ (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มาจากปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความต้องการมีส่วนร่วม "แม่ค้า พ่อค้าที่มีภูมิลำเนาเป็นคนอยุธยาโดยกำเนิดแล้วนั้นมีความรักในบ้านเกิดของตนเอง เมื่อรู้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกก็มีความยินดีเพราะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ วิถีชีวิตเดิมบ้านปลูกติดริมน้ำข้างวิหารพระมงคลบพิตร พอกรมธนารักษ์เข้ามาแจ้งให้ย้ายออก ด้วยเหตุผลว่าทำให้ภูมิทัศน์เสียหายและพื้นที่ร้านค้าเดิมที่ตั้งอยู่หน้าวิหาร บดบังภูมิทัศน์ ทุกคนที่มีบ้านริมน้ำก็เสียสละย้าย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ออกไป ทางกรมศิลปากรจังหวัดดำเนินการสร้างร้านค้าทรงไทยสำหรับพื้นที่ค้าขายใหม่โดยจัดสรรให้เป็นสัดส่วน พอสร้างเสร็จร้านค้าเดิมก็โยกย้ายเข้ามาด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการบดบังภูมิทัศน์และทำตามคำสั่งของหน่วยงานราชการ พร้อมทั้งอยากมีส่วนร่วมในการปฏิบัติซึ่งผู้ค้าแต่ละรายมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมมากน้อยแตกต่างกันไป หลังจากการสร้างร้านค้าทรงไทยและเต็นท์สีเหลืองรองรับผู้ค้าเพิ่มเสร็จแล้ว กรมศิลปากรโอนหน้าที่ความรับผิดชอบดูแลให้เทศบาลพระนครศรีอยุธยา" (สุชีพ (นามสมมุติ), สัมภาษณ์) หลังจากการโอนย้ายมาให้เทศบาลดูแล้วแล้วเทศบาลก็มาดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามแผนการดำเนินงาน แต่ตอนนี้เริ่มมีปัญหาของการดูแลความสะอาดของบรรดาผู้ค้าที่อยู่บริเวณเต็นท์สีเหลืองไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาความสะอาดเท่าที่ควรเป็น

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมสูงที่สุด คือ ผู้ค้าต้องการและร่วมกับผู้ค้ารายอื่นดูแลความสะอาดรอบๆ พื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรและอุทยานประวัติศาสตร์ "ทุกวันนี้เรื่องการดูแลความสะอาด ระเบียบเรียบร้อยร้านค้าเรือนไทยมีการวางแนวทางดูแลกันเอง ทางเทศบาลก็มาเก็บค่าใช้จ่ายการดูแลความสะอาดรายเดือนเป็นประจำ โดยที่การดูแลความสะอาดของร้านค้าเรือนไทยนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับร้านค้าที่อยู่ในเต็นท์สีเหลืองและวิหารพระมงคลบพิตร ส่วนบริเวณด้านหลังร้านค้าที่ติดกับคลองนั้น เมื่อมีวัชพืชขึ้นจนเกิดความสกปรก เหล่าผู้ค้าก็ออกเงินเพื่อจ้างหาคนมาตัดหญ้ากันเอง เพื่อไม่ให้รกและสกปรก ดูแลทำความสะอาดเหมือนบ้านของตนเอง" (ชูศักดิ์ (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

องค์ประกอบของความต้องการมีส่วนร่วมทางด้านความต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบการรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม "ขณะนี้ทุกร้านที่อยู่ในเรือนไทยมีการลงทะเบียนร้านเรียบร้อยแล้ว เคยไปยื่นเรื่องขอกับทางเทศบาลเพื่อจัดตั้งเป็นชุมชมเพื่อที่จะสามารถดูแลกันเองได้อย่างทั่วถึง แต่เรื่องยังคงดำเนินการไม่ถึงไหน อย่างไรก็ตามพวกเราเองก็ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ไม่อยากให้บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเสียชื่อเสียง ทั้งนี้ได้มีการสร้างจุดประชาสัมพันธ์ดูแลกันเอง ร้านค้าในเรือนไทยจะลงเงินดูแล มีตำรวจท่องเที่ยวอาสาสมัครมาอยู่ที่จุดเพื่อดูความเป็นระเบียบเรียบร้อยของนักท่องเที่ยว แต่หลังจากน้ำท่วมเมื่อปลายปี 2554 ที่ผ่านมายังไม่มีเงินมาปรับปรุงจุดประชาสัมพันธ์ใหม่เนื่องจากแต่ละร้านต้องดูแลร้านค้าของตัวเอง ในบางครั้งสื่อต่างๆ ที่ออกข่าวไปทำให้เหมือนว่าคนอยุธยาไม่รักท้องถิ่นของตนเอง จนคนทั่วไปอุปมากันไปเองว่าคนอยุธยาไม่รักแผ่นดิน จากสถานการณ์ในช่วงระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานในการจัดเตรียมพื้นที่ใหม่และการสร้างร้านค้าทรงไทยรองรับนั้น มีกลุ่มผู้ค้าบางรายที่ฝ่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฝืน หรือแม้ผู้ค้าบางรายที่ไม่ยอมย้ายเข้าพื้นที่ตามที่ได้มีการร้องขอจากกรมธนารักษ์ เทศบาล หรือกรมศิลปากรก็ตามสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ค้าที่ยินยอมย้ายมาค้าขายในพื้นที่ใหม่ ทำให้เกิดปัญหา กลายเป็นภาพข่าวที่ไม่ดี แม้กระทั่งการเดินขบวนของผู้ค้าเพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานมาดูแลพื้นที่ เนื่องจากมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาเพื่อให้การจัดการเป็นไปตามแผนงาน แต่เหมือนว่าการแสดงออกนั้นดูเป็นการแสดงออกที่รุนแรงและในบางครั้งคนภายนอกกลับมองว่าเหล่าผู้ค้านั้นไม่ได้รับการศึกษา ทั้งที่เป็นการแสดงออกถึงความรักในพื้นที่และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก แต่หน่วยงานในจังหวัดก็ยังเพิกเฉย บางครั้งจึงมีความรู้สึกว่าหากถอดถอนออกจากมรดกโลกก็ไม่เป็นไร แต่ทุกวันนี้เราก็พยายามที่จะปฏิบัติและส่งเสริมให้ผู้ค้าที่ค้าขายด้วยกันช่วยกันดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์มรดกโลกให้ยังคงอยู่ต่อไปและอยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง” (เรวัติ (นามสมมุติ), สัมภาษณ์)

ข้อวิจารณ์

ในการวิจัยเรื่องความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สามารถพิจารณาได้ดังนี้

ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ค้า

ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ค้าของกลุ่มประชากร พบว่า กลุ่มประชากรของผู้ค้าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 26-65 ปี มีการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ส่วนมากมีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำเนิด รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,001 ถึงกว่า 15,000 บาท ส่วนมากค้าขายมาเป็นเวลา 6 ถึง 16 ปีขึ้นไป

การที่ประชากรเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเกือบ 3 เท่า อาจบ่งบอกถึงลักษณะของความเป็นหญิงของประชากรได้หลายประการ เช่น ช่างเจรจาได้สารพัดเรื่อง แต่ยังไม่สันทัดในการเจรจาในฐานะผู้นำและที่จะริเริ่ม และกระทำการใดๆ ในฐานะผู้นำ ทั้งนี้ด้วยระบบชายเป็นใหญ่ยังไม่หมดไปจากสังคมไทย ประกอบกับการศึกษาของกลุ่มประชากรเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ซึ่งนับว่ายังอยู่ในระดับต่ำ สำหรับสังคมในยุคปัจจุบัน ดังนั้นจึงอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ๆ การรู้เท่าทันความเป็นไปของสังคมและโลกในแง่มุมต่างๆ ที่จำเป็น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับการดำรงชีวิตและสร้างชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย ผลจากการศึกษาน้อย และการยอมรับสภาพความเป็นผู้ตามจึงทำให้สามารถประกอบอาชีพเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องฝึกฝนหาความชำนาญพิเศษด้วยระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งรวมถึงอาชีพเปิดร้านค้า หรือตั้งแหล่งค้าขายที่ใช้ทุนไม่มากนักด้วย แต่ก็เป็นผลตามมาด้วยว่าจะได้ผลตอบแทนกลับมาไม่มากเช่นกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มประชากรมีรายได้อยู่ในช่วง 5,000-15,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นรายได้ที่ค่อนข้างต่ำสำหรับสภาวะเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของกลุ่มประชากร คือ เป็นคนในพื้นที่ คือเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงประมาณร้อยละ 78 กอปรทั้งยังทำอาชีพค้าขายอยู่ในพื้นที่ (เขตพื้นที่มรดกโลก) นานกว่า 6 ปีขึ้นไป ถึงกว่า 16 ปี ไม่ย้ายถิ่นฐานไปไหน อันแสดงให้เห็นหรือคาดประมาณให้เห็นถึงความรักและความหวงแหนในถิ่นฐานของตน ดังนั้นการจะกระทำการใดๆ เพื่อประโยชน์ความภาคภูมิใจ พัฒนาความเจริญก้าวหน้า และสิ่งดีงานต่างๆ ในพื้นที่กับประชากรกลุ่มนี้ย่อมมีโอกาสเป็นไปได้สูง

การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ประชากรมีการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .83 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบ อาทิ กรมศิลปากร สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ไม่ได้ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลด้านการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ประชากรจะทราบข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกที่แฝงอยู่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อันเนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งจังหวัดที่มีโบราณสถานจำนวนมาก และเป็นจังหวัดที่เคยเป็นราชธานีเดิมในอดีตตามที่ประชาชนในประเทศทราบ แต่การอนุรักษ์ที่แฝงอยู่ในการเชิญชวนให้มาท่องเที่ยว รวมถึงยุทธศาสตร์ของจังหวัดมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้การรู้ข้อมูลของการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกที่แท้จริงบิดเบือนไป อนึ่ง ยุคนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีมีบทบาทในการดำเนินชีวิตข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่จึงอยู่ในอินเตอร์เน็ต ผลจากการศึกษาพบว่าประชากรส่วนมากมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา การเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารในการค้นหาหรือสืบค้นเรื่องการอนุรักษ์จากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมรดกโลกยังเข้าถึงได้น้อย สื่อที่น่าจะเข้าถึงและให้ข้อมูลแก่ประชากรกลุ่มนี้ให้มีการรับรู้ได้อย่างดี คือ สื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และบุคคลที่สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารได้อย่างมีคุณภาพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความรู้ความเข้าในการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ประชาชนมีความรู้ความเข้าในการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย .76 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรู้ความเข้าใจและการจัดการในเรื่องอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่มรดกโลก (ค่าเฉลี่ย = .97) พอๆ กับที่เข้าใจว่าอุทยานประวัติศาสตร์ นอกจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ยังมีคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ (ด้านการท่องเที่ยว) ด้วย (ค่าเฉลี่ย = .97) ทั้งยังมีความรู้ความเข้าใจและการจัดการในเรื่องผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, กรมศิลปากร และสำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่น เท่านั้น (ค่าเฉลี่ย = .26) อยู่ในระดับน้อย

ทั้งนี้ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก อาจมีผลสืบเนื่องมาจากระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อการปิดกั้นการเพิ่มข้อมูลข่าวสารที่นอกเหนือจากอาชีพของตน อีกทั้งการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกของประชากรที่อยู่ในระดับกลาง และไม่ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้สถานที่ใดก็ตามที่ขึ้นเป็นพื้นที่มรดกโลก จะมีการเผยแพร่ข้อมูลเบื้องต้นให้ประชากรในแต่ละพื้นที่ทราบ ทำให้เห็นว่าผู้ค้าเองมีความรู้ความเข้าใจว่าวิหารพระมงคลบพิตรเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์ อันเป็นพื้นที่มรดกโลก ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และส่งผลต่อรายได้ของผู้ค้าด้วย เพราะเมื่อเป็นสถานที่อันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ย่อมทำให้มีผู้ที่ต้องการเข้ามาเยี่ยมและศึกษาหาความรู้ อันนำไปสู่เป็นสถานที่สร้างรายได้ให้ผู้ค้า ด้านความรู้ความใจการบริหารและการจัดการเรื่องการเป็นผู้มีส่วนร่วมนั้น ผู้ค้าส่วนมากเข้าใจว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องเป็นส่วนร่วมเพื่อทำให้การจัดการพื้นที่มรดกโลกเป็นไปอย่างมีระเบียบ ด้วยว่าเป็นเพียงเป็นผู้ค้าขายการจัดการเป็นเรื่องของหน่วยงานรัฐบาลที่เป็นผู้ดูแล แท้ที่จริงแล้วต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้ค้าเห็นถึงบทบาทความสำคัญของตนเองที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบว่า ประชากรมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.48) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความต้องการร่วมกับผู้ค้ารายอื่นดูแลความสะอาดรอบๆ พื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร และอุทยานประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และการต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.88) อยู่ในระดับมาก และการย้ายร้านค้าเข้ามาในพื้นที่จัดสรร ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 2.45) อยู่ระดับปานกลาง

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นพื้นที่มรดกโลกเป็นระยะเวลาพอสมควร ผู้ค้าจึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาดรอบพื้นที่วิหารมงคลบพิตรอันเป็นสถานที่ค้าขาย เพราะหากมีความสกปรกจะส่งผลต่อนักท่องเที่ยวที่ไม่อยากเดินเข้ามาในส่วนพื้นที่ค้าขาย ทำให้มีรายได้ลดลง การดูแลความสะอาดและรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมจึงเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้ค้า เหตุนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อผู้ค้าโดยตรงจึงทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับมาก แต่การที่จะสร้างความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้านั้น ต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ใกล้ตัวและมีผลกระทบโดยรอบ จากเหตุที่ว่าพื้นที่ค้าขายตั้งแต่แรกบดบังทัศนียภาพวิหารพระมงคลบพิตร อันเป็นสถานที่หนึ่งของพื้นที่มรดกโลก ในปี 2552-2554 กรมศิลปากรได้รับงบประมาณและดำเนินการปรับปรุงร้านค้าวิหารพระมงคลบพิตร เป็นเรือนไทย เมื่อดำเนินการสร้างเสร็จจะโอนย้ายการดูแลรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่น และวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งมีผู้ค้าย้ายเข้าไป แต่ยังคงมีการบุกรุกจากหาบเร่ แผงลอย รถเข็น เต็นท์ ในช่วงแรกขณะนี้ดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรตามลำดับ ทั้งนี้การประชุมคณะกรรมการอนุรักษ์ฟื้นฟูแก้ไขปัญหาพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรและพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีตัวแทนของผู้ค้าเข้าร่วมประชุมดังกล่าวด้วย ในการจัดการพื้นที่โบราณสถานอันมีคนดำเนินชีวิตอยู่ด้วยจนสถานที่เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตแล้วนั้น จำเป็นที่ต้องมีขั้นตอนเพื่อความเข้าใจโดยทั่วกัน แต่ด้วยโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบางพื้นที่ขาดการจัดสรรและกฎอันเข้มงวดในการดูแลทำให้มีการละเลยและบุกรุกโบราณสถาน ทั้งนี้เพื่อการสร้างความมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่จึงต้องมีการสร้างจิตสำนึกและแสดงให้เห็นถึงปัญหาในอนาคตร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ทั้งหมด 9 สมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 การรับรู้ข่าวสารและความรู้ความเข้าใจ อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .001 ในขณะที่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภูมิลำเนา ระยะเวลาค้าขาย ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของความต้องการและมีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ผู้ค้าที่มีเพศต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีเพศต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าไม่ว่าเพศชายหรือหญิงมีความต้องการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพศไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งเพศชายและหญิงต่างก็มีความตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่มรดกโลก มีความรักและหวงแหนพื้นที่อันเป็นแหล่งที่ค้าขายเหมือนกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้ค้าที่มีอายุต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีอายุต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีอายุต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอายุไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ค้าทุกวัยต่างเล็งเห็นความสำคัญในการร่วมกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร อันเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ตนค้าขายอยู่ อันเป็นแหล่งสร้างรายได้

สมมติฐานที่ 3 ผู้ค้าที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีการศึกษาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีการศึกษาต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษาไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม้ว่าผู้ค้าส่วนมากจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ต่างก็ยังคงมีจิตสำนึกที่ต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไม่ว่าจะมากหรือน้อยตามใดก็ตาม

สมมติฐานที่ 4 ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภูมิลำเนาไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่แล้วนั้น ต่างก็มีความรัก ความหวงแหนในพื้นที่ของตนเอง ไม่อยากให้คนภายนอกสรุปและเห็นว่าเป็นคนไม่รักบ้านเกิดตัวเอง จึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่วนผู้ค้าที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่นนั้น จะย้ายมาเป็นเวลาน้อยหรือนานก็ตามแต่ แต่ความผูกพันในสถานที่จะเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตจะแทรกซึมความรักพื้นที่ไปทีละน้อยส่งผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ต่อไป

สมมติฐานที่ 5 ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ย 15,001 บาทขึ้นไป มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก มากกว่าผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ย 5,001-10,000 บาท อาจเป็นเพราะว่าผู้ค้าที่มีรายได้ได้รับประโยชน์จากการค้าขายในพื้นที่นี้มากกว่าจึงต้องการมีส่วนร่วมสูงกว่า เพื่อยังคงรักษารายได้ของตนให้สามารถดำรงชีพตามสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สมมติฐานที่ 6 ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระยะเวลาไม่ได้เป็นตัวแปรที่บ่งชี้ให้ความต้องการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ถึงแม้ผู้ค้าบางรายระยะเวลาค้าขายน้อยกว่า 1 ปี เทียบกับผู้ค้าที่ค้าขายมากกว่า 16 ปี ต่างก็ต้องการยึดอาชีพค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรไปอีกนาน จึงต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อให้วิหารพระมงคลบพิตรยังคงเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่มรดกโลกต่อไป เพราะจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งสร้างรายได้ต่อเนื่อง

สมมติฐานที่ 7 การรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารจำนวนมากทั้งจากหน่วยงานต่าง ๆ การเข้าร่วมการประชุม การค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง หรือการได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น ย่อมมีความเข้าใจในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกมากกว่าผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารน้อยหรือปิดกั้นการรับข่าวสาร ส่งผลทำให้ผู้ค้าที่การรับรู้ระดับมากต้องการมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกนี้ไว้ให้ยังคงอยู่ตามข่าวสารที่ได้รับมา

สมมติฐานที่ 8 ความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าที่มีความรู้ความใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก ย่อมเข้าใจแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งความรู้ความเข้าใจนั้นได้รับมาจากส่วนหนึ่งของข้อมูลข่าวสาร เมื่อมีการรับรู้ข่างสารจนถ่องแท้ และมีความเข้าใจในกระบวนการแล้ว เมื่อได้รับการร้องขอจากกรมศิลปากร สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในการร่วมมืออนุรักษ์แล้วนั้น จึงส่งผลทำให้ผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจมากนั้นมีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ 9 ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยลักษณะพื้นฐานทั่วไป ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย และการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจไม่สัมพันธ์กับความต้องการมี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานตั้งไว้

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะพื้นฐานทั่วไป การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้ค้าต้องการมีส่วนร่วมเมื่อมีการรับรู้ในระดับปานกลาง ยังเห็นถึงความสำคัญของมรดกโลก อีกทั้งผู้ค้ามีช่วงอายุประชากรวัยทำงาน และมีระยะเวลาค้าขายพอสมควรซึ่งอาจจะเป็นช่วงการผลัดเปลี่ยนผู้ค้า แม้จะไม่มีระยะเวลานาน แต่ด้วยมีภูมิลำเนาเป็นคนพื้นที่ส่วนมาก จึงทำให้มีความสัมพันธ์ในการต้องการมีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกโลก ส่วนความรู้ความเข้าใจ แม้ผู้ค้าจะมีความรู้ความเข้าใจมาก แต่ไม่ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ เพราะส่วนหนึ่งอาจจะเป็นการปฏิบัติตามข้อกำหนด ไม่ได้เป็นความต้องการของแต่ละบุคคล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลที่แตกต่างหรือไม่แตกต่างของความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเหตุปัจจัยที่ต่างกันผลที่ได้จากการศึกษาอาจนำมาใช้เป็นในการช่วยพัฒนาศักยภาพเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกและการกำหนดแผนการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก และแนวทางในการหาแนวทางการจัดการพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีเกณฑ์เข้าข่ายพื้นที่มรดกโลกที่มีต้องการยื่นให้เป็นมรดกโลก เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหาที่ขัดกับอนุสัญญาการจัดการพื้นที่มรดกโลกภายหลัง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากประชากร คือ ผู้ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำนวนประชากร 275 คน โดยเก็บแบบรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และยังมีกลุ่มตัวอย่างจากประชากรสำหรับการสัมภาษณ์จำนวน 5 คน เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลจากแบบสอบถามและอธิบายเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์) ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับตัวแปรอิสระที่ใช้ในการการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1.เพศ 2.อายุ 3.ระดับการศึกษา 4.ภูมิลำเนา 5.รายได้ของท่านโดยเฉลี่ยต่อเดือน 6.ระยะเวลาค้าขาย 7.การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8.ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก ตัวแปรตาม คือ ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนแนวทางการสัมภาษณ์มี 3 ประเด็นสำคัญคือ การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ และความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-Test และ One-Way ANOVA โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ .05 และทดสอบความสัมพันธ์โดยวิธีการแบบเพียร์สัน โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ .05

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไป

เพศ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 74.2 เป็นเพศชายจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8

อายุ พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีอายุ 36-45 ปี มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 66 ปีขึ้นไป มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2

ระดับการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมามีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มระดับการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ ปริญญาโท มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

ภูมิลำเนา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำเนิดจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 เป็นภูมิลำเนาจังหวัดอื่นจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5

รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมามีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะเวลาที่ค้าขาย พบว่า ประชากรกลุ่มใหญ่มีระยะเวลาค้าขาย 6-10 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมามีระยะเวลาค้าขาย 16 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มระยะเวลาค้าขายน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวัดระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก โดยภาพรวม ประชากรมีการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .83 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชากรมีการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 11 ข้อ จากทั้งหมด 15 ข้อ และประชากรมีการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับน้อย 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก โดยภาพรวม ประชากรมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .76 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชากรมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก จำนวน 14 ข้อ จากทั้งหมด 16 ข้อ และประชากรมีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อยเพียง 2 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวัดระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ประชากรมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จำนวน 15 ข้อ จากทั้งหมด 22 ข้อ และประชากรมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 9 ข้อ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ออกมามีทั้งเป็นไปตามสมมติฐาน และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 1

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีเพศต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่ทั้งเพศชายและเพศหญิง จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีอายุต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีอายุไม่เท่ากัน จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีการศึกษาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีการศึกษาไม่เท่ากัน จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีภูมิลำเนาทั้งเป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและย้ายมาจากจังหวัดอื่น จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนสูงหรือต่ำ จะทำให้มีความต้องการมีส่วนในการอนุรักษ์มรดกโลก แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานที่ 6

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีระยะเวลาที่ค้าขายทั้งระยะเวลานานหรือระยะเวลาสั้น จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกระดับมาก ปานกลาง หรือน้อย จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจที่ต่างกันจะมีความต้องการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน หมายความว่า ผู้ค้าที่มีความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลกระดับมาก หรือน้อย จะทำให้มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 9

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยลักษณะพื้นฐานทั่วไป ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ค้าขาย และการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจไม่สัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 15 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญ	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1.เพศ	.382		✓
2.อายุ	.113		✓
3.ระดับการศึกษา	.388		✓
4.ภูมิลำเนา	.264		✓
5.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	.003	✓	
6.ระยะเวลาที่ค้าขาย	.025		✓
7.การรับรู้ข่าวสาร	.001	✓	
8.ความรู้ความเข้าใจ	.000	✓	

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยขอเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่อาจจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาและเพิ่มความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมได้มากยิ่งขึ้น ทั้งการมีจิตสำนึกร่วมกัน การลงมือปฏิบัติ และการเสนอความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันที่ดีที่สุด

การเตรียมความพร้อมประชากร

สำหรับข้อแนะนำการเตรียมความพร้อมประชากร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ความต้องการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ท่องแท้ และสามารถนำไปสู่ผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับมรดกโลกตั้งแต่เริ่มแรก ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ เหตุผลของการขึ้นทะเบียนมรดกโลก การดูแลรักษา ทั้งนี้การเผยแพร่ข้อมูลมิควรอยู่บนเพียงเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมรดกโลกเท่านั้น เพราะบางกลุ่มคนไม่มีความต้องการหรือไม่สามารถถึง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เทคโนโลยีส่วนนี้ได้ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรมากที่สุดจะสร้างความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจเผยแพร่ผ่านทางหนังสือพิมพ์, วิทยุกระจายเสียง หรือการเข้าไปให้ข้อมูลถึงสถานที่ เช่น ร้านค้าที่อยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลภูมิทัศน์ในการรักษาความสะอาดและไม่บดบังโบราณสถาน จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

2. ความสำคัญของมรดกโลก แสดงให้เห็นว่ามรดกโลกไม่ได้เป็นเรื่องไกลตัวของทุกคน ด้วยทุกสถานที่ทั้งธรรมชาติ หรือสถานที่ที่เกิดขึ้นมานานและยังคงอยู่ในสภาพที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ทรัพย์สินทางธรรมชาติของชนประเทศนั้น การรักษามรดกโลกให้คงอยู่จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมมือกัน แม้จะไม่ได้ประโยชน์ทางตรง แต่จะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความภาคภูมิใจของประชากรในประเทศนั้น

3. การตั้งเวทีเสวนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชากรร่วมกัน เห็นถึงปัญหาความสำคัญ เสนอแนะวิธีการแก้ไขหรือแนวทางที่น่าพอใจร่วมกันทั้งผู้ที่อยู่ในพื้นที่และหน่วยงานที่มาดูแลความเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์

การให้ความรู้ความเข้าใจให้เกิดการรับรู้

สำหรับข้อแนะนำการให้ความรู้ความเข้าใจให้เกิดการรับรู้ จากผลการวิจัย พบว่าการรับรู้ข่าวสารอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ที่มีระดับการรับรู้ปานกลาง ดังนั้นควรเพิ่มการรับรู้ข่าวสารให้ผู้ค้ามีการรับรู้ข่าวสารมากขึ้น ไม่ใช้เพียงแต่ให้ความรู้ในช่วงที่ได้รับการตั้งเป็นพื้นที่มรดกโลก หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา ที่เป็นการสื่อสารข้อมูลให้ทราบและแนวทางการขอความร่วมมือในการปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ทั้งที่ผู้ค้าไม่ได้รับรู้ข่าวสารร่วมกันมาแต่ขั้นต้นจึงไม่มีความเข้าใจที่ถ่องแท้ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นการสร้างการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ควรมีการเสนอข่าวสารความจำเป็นและที่มาของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกเป็นสิ่งสำคัญอันแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติ

2. การเสนอข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกนั้น แม้จะมีการแอบแฝงเรื่องการท่องเที่ยว แต่ควรมีการเพิ่มข้อมูลที่แท้จริงของมรดกโลกไปด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้ข้อมูลดังกล่าว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลก ไม่ได้เป็นเรื่องไกลตัวของคนไทย ทั้งนี้ผู้ค้าแต่ละรายย่อมมีลูกหลานที่จะเป็นอนาคตของชาติ ทางสถาบันการศึกษาจึงควรเพิ่มเติมข้อมูลการอนุรักษ์ หรือแม้กระทั่งผู้ค้าเองที่ได้รับรู้ข้อมูลมาก็ควรนำมาเพิ่มเติมให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจร่วมกัน จะได้ไม่เห็นเป็นเพียงเรื่องของนักวิชาการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเพียงเท่านั้น

การตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนร่วม

สำหรับข้อแนะนำการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนร่วม จากผลการวิจัย พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีระดับความต้องการมีส่วนร่วม อยู่ที่ระดับปานกลาง ดังนั้นควรเพิ่มระดับการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้น เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมกิจกรรม ร่วมตรวจสอบ ควบคุมและประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกันบำรุงรักษาวิหารพระมงคลบพิตร รวมถึงอุทยานประวัติศาสตร์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการนำผลที่เกิดขึ้นไปใช้ร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ค้าที่ยังมีความเข้าใจที่ผิด แล้วรู้สึกมีอคติต่อต้านการร่วมมือปฏิบัติการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก ซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจได้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ค้าเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น จัดการประชุมผู้ค้าขึ้นเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์พื้นที่ สร้างความเข้าใจกับผู้ค้าในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. สร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของพื้นที่ค้าขายร่วมกัน ให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนในความเป็นพื้นที่ค้าขายท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ ที่จะต้องสร้างค่านิยมและปลูกจิตสำนึกในคุณค่าของความเป็นท้องถิ่นเพื่อให้ทุกคนเกิดจิตสำนึกที่จะดูแลรักษาพื้นที่ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง เช่น บรรดาผู้ค้าที่มีความเข้าใจในการอนุรักษ์จะต้องมีการปลูกฝังเรื่องของการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนที่เป็นลูกหลานของเหล่าผู้ค้า จะต้องทำให้เด็กรู้สึกว่าการอนุรักษ์และรักษาพื้นที่มรดกโลกนั้นมีดีอย่างไร ทำให้เกิดความรู้สึกรักความเป็นมรดกโลกของจังหวัด เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. สร้างความมีจิตสาธารณะเพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกร่วมในการช่วยพัฒนาวิหารพระมงคลบพิตร รวมถึงพื้นที่มรดกโลกอย่างเต็มใจ เต็มความสามารถ เกิดความรู้สึกอยากทำเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่ทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ นั้นก็ทำได้โดย เริ่มจากการสร้างให้ทุกคนมีวินัยให้เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยและขอบเขตสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบของตนต่อสังคม และสอนให้ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะคำสั่งสอนของทุกศาสนามุ่งให้เกิดประโยชน์สุขในสังคม ดังนั้นควรปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากนั้นก็สอนให้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในการมีส่วนร่วมในการรักษาสมบัติของสาธารณะ และต้องตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม ในฐานะที่เราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ย่อมได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อทุกคนในชุมชนมีความเป็นจิตสาธารณะ ย่อมเกิดการมีส่วนร่วมตามมาเพราะฉะนั้นจึงควรนำสิ่งนี้เข้ามาเป็นตัวช่วยในสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้อยู่ในระดับมากขึ้น

4. การกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่มรดกโลก แม้จะไม่ได้เข้าไปดูแลพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนมรดกโลกทั้งหมด แต่การกำหนดบทบาทจะสร้างความชัดเจนในการเข้าไปมีส่วนร่วมการดูแลรักษาและอนุรักษ์พื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องต่อไปนี้

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจศึกษา “ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์อันเป็นหนทางให้ถูกถอดถอนสถานภาพจากการเป็นมรดกโลก” หรือ “การธำรงรักษาสถานภาพมรดกโลกของอุทยานประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

2. ปัญหาและปัจจัยในการอนุรักษ์มรดกโลกในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบหรือเป็นการศึกษาสังเคราะห์ก็ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

เกศินี จุฑาวิจิตร. 2540. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น.** นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

คมชัดลึก. 2553. กรุงเทพมหานคร: 13 กันยายน 2553. หน้า 6.

คณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนานคร ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. 2553. **สรุปข้อเท็จจริงและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่มรดกโลกบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร**.

ดวงจันทร์ เจริญเมือง. 2546. **โครงการวิจัยการศึกษากระบวนการผังเมืองในการอนุรักษ์หลวงพระบางให้เป็นเมืองมรดกโลก.** เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.

เดลินิวส์. 2553. กรุงเทพมหานคร: 11 มิถุนายน 2553. หน้า 10.

ชูจิตร แสงพงศ์ชวาล. 2545. **ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. 2534. **การพัฒนาชุมชนปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้ง.

ธยาภัทร เหมวรกุล. 2547. **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.** พิมพ์ครั้งที่2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. **กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2535. **การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร: บีแอนด์บี พับลิชชิ่ง.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. **ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัฒนา.

พรทิพย์ ลิขิตเรืองศิลป์. 2545. **การเปิดรับข่าวสารการเกษตรของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกอบรมงานอภิบาลอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชรี สิโรรส. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินิจ พินธุสาส์น. 2553. **ว่าด้วย...องค์การยูเนสโกและผลประโยชน์ในมรดกโลก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สยามมิส พับลิชชิ่ง เฮ้าส์.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเพทมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ผู้จัดการออนไลน์. 2551. กรุงเทพมหานคร: กรกฎาคม 2551.

มานิตย์ นวลละออ. 2543. “การเมืองและการสื่อสาร.” **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์** 26 (1): 66-68.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มานพ ถนอมศรี. 2547. **อยุธยา เมืองประวัติศาสตร์ มรดกโลก**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีพี เวิลด์ มีเดีย จำกัด.

มูลนิธิปริญญาโท นักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2546**. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย.

โยธิน คันสนยุทธ และ วัชรี ทรัพย์มี. 2533. **จิตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

รัจนี นพเกตุ. 2540. **จิตวิทยาเพื่อการรับรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก.

รวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์. 2549. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ระวินทร์ ศรีวิทยา, พันตรี. 2552. **บทบาทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่มีผลต่อพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาเฉพาะพื้นที่วัดมงคลบพิตร.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เรืองแสง ทองแสงสุขเจริญ. 2541. **การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา,** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล

ลดาวัลย์ พิมพา. 2550. **ความรู้ความเข้าใจ และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานวัดเกาะกลาง ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์รัฐประสานศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วสันต์ จารุศังข์. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และป้องกันรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหการ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2530. **ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการและผู้นำรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วิสุทธิ์ ภิญโญวาณิชกะ. 2537. “แหวกม่านหมอกที่พร่ามัวสู่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามรดกโลก” ใน บุญชู แก้วชมพู. (บรรณาธิการ). **อยุธยามรดกโลก 2537**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 60-75.

ศิริวรรณ ทาปัญญา. 2539. **ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถาน กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศุภกนิตย์ พลไพรินทร์. 2540. **เทคนิคการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. **นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา** (Online). www.thaiwic.go.th/heritage_culture2.aspx, 15 กันยายน 2553.

_____. **อนุสัญญามรดกโลก** (Online). www.thaiwic.go.th/convention.aspx, 15 กันยายน 2553.

นิรนาม. 2553. **เมื่อชาวบ้าน เอกชนตื่นมาดูแล “มรดกโลกทางวัฒนธรรมไทย”** (Online). www.thaiwic.go.th, 23 เมษายน 2554.

สุวลี ศิวะแพทย์. 2549. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

สุชา จันทน์เอม. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุมาลี จันทร์ชลอ. 2542. **การวัดและการประเมินผล.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา. 2551. **ข้อมูลการท่องเที่ยว** (Online). www.ayutthaya.mots.go.th, 25 เมษายน 2554.

สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. 2550. **มรดกโลกทางวัฒนธรรม** (Online). www.archae.go.th/Histrorical/ayuthaya.asp, 7 มกราคม 2554.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2553. **รวมข่าวมรดกโลก อยุธยา** (Online). www.ayutthaya.go.th/forum, 12 กันยายน 2553.

สำนักเลขาธิการ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2549. **หนังสือมรดกไทย มรดกโลก**. กรุงเทพมหานคร.

อรทัย ก๊กผล. 2546. **Best Practices ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

องค์กรยูเนสโก. **ความรู้เบื้องต้นเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลก** (Online). www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/news/doc/Thai_Intro_to_World_Heritage .pdf,10 ธันวาคม 2553.

อุดม เชยกีวงศ์. 2549. **มรดกไทย มรดกโลก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.

Erwin, W. 1976. **Participation Management: Concept Theory and Implementation**. Atlanta: Geroria State University.

Fine Arts Department Thailand, 2012. **Historic coty of Ayutthaya Map of the Inscribed Property** (Online). www.whe.unesco.org, 9 ตุลาคม 2555.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Keith, D. 1972. **Human Behavior at Work-Human Relations and Organization Behavior**. 4th ed. New York: McGraw Hill Book Company. อ้างใน ธวัช สิทธิกิจโยธิน, พ.ต.ต. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Khunying K.L. 2000. **Ayutthaya: a world heritage**. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

McCombs, M.E. and L.B. Beaker. 1979. **Using Mass Communication Theory**. New Jersey: Prentice-Hall. อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงหกลางพล. 2547. **ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ของประชาชนในเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร.** วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Werthiem, W.F. 1981. **The Urgency Factor and Democracy: a theorical contribution to Unrisd'debate on participation**. Geneva : UNRISD. อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สวส.).

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดที่ ☐☐☐

แบบสอบถาม

เรื่อง ความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์)

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านในความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลที่ได้นี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกต่อไป

ศศิกานต์ อินท้วม
นิสิตปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หรือเติมข้อความที่เกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ ☐ 1. น้อยกว่า 25 ปี ☐ 2. 26 - 35 ปี ☐ 3. 36 - 45 ปี
☐ 4. 46 - 55 ปี ☐ 5. 56 - 65 ปี ☐ 6. 66 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา
☐ 1. ประถมศึกษา ☐ 2. มัธยมศึกษา ☐ 3. ปวช./ปวส.
☐ 4. ปริญญาตรี ☐ 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ภูมิลำเนา
☐ 1. เป็นคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกำเนิด
☐ 2. ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (โปรดระบุ).....

5. รายได้ของท่านโดยเฉลี่ยต่อเดือน
☐ 1. น้อยกว่า 5,000 บาท ☐ 2. 5,001 – 10,000 บาท
☐ 3. 10,001 – 15,000 บาท ☐ 4. 15,001 บาทขึ้นไป

6. ระยะเวลาที่ค้าขาย
☐ 1. น้อยกว่า 1 ปี ☐ 2. 1 – 5 ปี ☐ 3. 6 – 10 ปี
☐ 4. 11 – 15 ปี ☐ 5. 16 ปีขึ้นไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์)

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการรับรู้ของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อที่	คำถาม	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
1.	เจ้าหน้าที่รัฐบาล (กรมศิลปากร) มีการเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
2.	เจ้าหน้าที่รัฐบาล (กรมศิลปากร) มีการเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์/การจัดการรักษาภูมิทัศน์ (พื้นที่) โดยรอบวิหารพระมงคลบพิธ			
3.	เจ้าหน้าที่รัฐบาล (กรมศิลปากร) มีการแจ้งให้ท่านทราบว่าท่านเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์			
4.	ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก แฝงด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว			
5.	การจัดกิจกรรมของจังหวัด มีการแฝงแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน			
6.	เจ้าหน้าที่มูลนิธิวิหารพระมงคลบพิตรมีการนัดประชุมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการอนุรักษ์บริเวณวิหารฯและอุทยานประวัติศาสตร์			
7.	ท่านได้รับข่าวสาร เรื่องแนวทางการปรับสภาพแวดล้อมบริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมโบราณสถานและธรรมชาติ			
8.	ท่านได้รับข่าวสาร เรื่องแผนพัฒนาจังหวัดด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการ เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อที่	คำถาม	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
9.	ท่านได้รับข่าวสาร เรื่องจังหวัดดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเฉลิมฉลองอยุธยามรดกโลก เป็นต้น			
10.	ท่านหาข้อมูลการอนุรักษ์จากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก			
11.	ท่านทราบข้อมูลจากคนในครอบครัว/ประธานผู้ค้า/เจ้าหน้าที่มูลนิธิวิหารพระมงคลบพิตร			
12.	ท่านทราบข้อมูลจากใบปลิว/แผ่นพับ			
13.	ท่านรับรู้ข่าวสารเดือนละครั้ง			
14.	ท่านได้รับข้อมูลการอนุรักษ์จากเจ้าหน้าที่มูลนิธิวิหารพระมงคลบพิตร มากกว่า เจ้าหน้าที่จากรัฐบาล (กรมศิลปากร)			
15.	ท่านได้รับข้อมูลการอนุรักษ์จากประธานผู้ค้า มากกว่า เจ้าหน้าที่มูลนิธิวิหารพระมงคลบพิตร			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้ความเข้าใจของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อที่	คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1.	อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่มรดกโลก		
2.	อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการบริหารและการจัดการพื้นที่จากสำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่น และกรมศิลปากร		
3.	อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการจัดการให้เป็นพื้นที่คุ้มครองโบราณสถาน		
4.	อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการเตรียมพร้อมป้องกันผลกระทบจากอุทกภัย (น้ำท่วม), การป้องกันการขโมยวัตถุทางศิลปะ		
5.	อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ครอบคลุมเกาะเมืองอยุธยาทั้งหมด		
6.	วัดมงคลบพิธเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลก		
7.	การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกที่ถูกต้อง คือการขับรถชมโบราณสถาน เพื่อป้องกันการจับต้องโบราณสถานของนักท่องเที่ยว		
8.	หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อป้องกันความเสียหายของโบราณสถาน		
9.	อุทยานประวัติศาสตร์นอกจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ยังมีคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ (ด้านการท่องเที่ยว) ด้วย		
10.	ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร และ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อที่	คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
11.	ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ คือ คณะกรรมการมรดกโลก, เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร,สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ผู้ค้า รวมทั้งชุมชนโดยรอบด้วย		
12.	การตั้งร้านค้าควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่คุกคาม/ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มรดกโลก		
13.	การเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับภาครัฐและภาคเอกชนคือหน้าที่ของท่าน เพราะท่านคือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด		
14.	พื้นที่มรดกโลกต้องได้รับการกำหนดควบคุมสัดส่วนของร้านค้าที่สามารถค้าขายได้		
15.	พื้นที่มรดกโลกต้องได้รับการดูแลภูมิทัศน์โดยรอบ เช่น การตั้งร้านค้าที่ไม่บดบังทัศนียภาพของอุทยานประวัติศาสตร์, ความเป็นระเบียบในการค้าขาย เป็นต้น		
16.	การตั้งร้านค้ารุกล้ำเขตโบราณสถานทำให้โบราณสถานเสียคุณค่าและความสง่างาม		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความต้องการมีส่วนร่วมของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อที่	คำถาม	ความต้องการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านต้องการและเสนอความคิดเห็นในการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมและแนวทางการจัดการร้านค้า เพื่อการค้าขาย					
2.	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม					
3.	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่ง หากมีการประชาวิจารณ์เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลรักษาวิหารพระ-มงคลบพิตร/อุทยานประวัติศาสตร์					
4.	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์ให้มีความตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกโลก					
5.	ท่านต้องการและเข้าร่วมประชุมการแจ้งย้ายสถานที่					
6.	ท่านต้องการและเข้าร่วมโครงการของเทศบาลในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน					
7.	ท่านต้องการและร่วมกับเจ้าหน้าที่วิหารฯ และเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรในการพัฒนาและดูแลรักษาวิหารพระมงคล-บพิตร/อุทยานประวัติศาสตร์					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อที่	คำถาม	ความต้องการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.	ท่านต้องการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก					
9.	ท่านต้องการและแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์					
10.	ท่านต้องการเสนอโครงการการจัดการพื้นที่โดยรอบ หากเจ้าหน้าที่มูลนิธิวิหารฯมีการเปิดโอกาส เพื่อนำเป็นแนวทางในการเสนอต่อหน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้อง					
11.	เมื่อมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ท่านต้องการที่จะเผยแพร่ให้คนอื่นทราบ					
12.	ท่านต้องการและแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ/เจ้าหน้าที่วัด หากพบเห็นผู้ค้าทำผิดระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถาน					
13.	ท่านต้องการปฏิบัติตามคำสั่งการโยกย้ายสถานที่ค้าขาย					
14.	ท่านต้องการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก เพื่อให้วิหารพระมงคลบพิธมีความเป็นระเบียบ					
15.	ท่านต้องการแนะนำหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลก เมื่อมีผู้ค้ารายอื่นมาพูดคุยเรื่องการอนุรักษ์					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อที่	คำถาม	ความต้องการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16.	ท่านต้องการเข้าเป็นสมาชิก หากมีชมรมการอนุรักษ์มรดกโลก ซึ่งมีสมาชิกเป็นผู้ค้า					
17.	ท่านต้องการให้ร้านค้าทั้งหมดย้ายเข้ามาในพื้นที่จัดสรร เพราะคิดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น					
18.	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก เพื่อความภูมิใจ					
19.	ท่านต้องการและร่วมกับผู้ค้ารายอื่นดูแลความสะอาดรอบๆ พื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรและอุทยานประวัติศาสตร์					
20.	ท่านต้องการร่วมมือย้ายสถานที่ค้าขาย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก เพื่อความภูมิใจ					
21.	ท่านยังคงมีความต้องการเพื่อที่จะร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถานหากอุทยานประวัติศาสตร์ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลก					
22.	ท่านต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมหากหน่วยงานมีการกำหนดบทบาทให้แก่ท่านอย่างชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการวิเคราะห์เป็นรายข้อ เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถยอมรับข้อความแต่ละข้อได้หรือไม่ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ จากการทดสอบแบบสอบถามปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางผนวกที่ 1 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของมาตราวัดระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก

ข้อคำถามที่	Scale Mean IF Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha If Item Deleted
1	14.4000	30.1793	.4683	.8303
2	14.5000	33.0172	.1543	.8458
3	14.6667	29.6092	.5368	.8261
4	14.2667	26.8920	.7868	.8074
5	14.3667	28.0333	.6909	.8153
6	14.6333	29.3437	.5863	.8231
7	14.6667	30.5747	.6393	.8243
8	14.6000	30.0414	.6995	.8208
9	14.2000	29.9586	.4899	.8290
10	14.5000	29.9138	.4498	.8317
11	14.1667	30.0057	.5159	.8275
12	14.6000	30.1103	.4545	.8312
13	13.7000	33.6655	.0571	.8502
14	14.6667	32.7816	.1141	.8526
15	14.1333	30.3954	.4155	.8337

หมายเหตุ: Alpha ของระดับการรับรู้ข่าวสาร = .840

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 2 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของการวัดระดับความรู้ความเข้าใจการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกโลก

ข้อคำถามที่	Scale Mean IF Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha If Item Deleted
1	9.9000	13.1276	.6772	.8194
2	9.9000	13.1276	.6772	.8194
3	9.9333	12.8920	.7010	.8168
4	10.1333	13.0161	.4771	.8271
5	10.1333	12.9471	.4979	.8258
6	10.0000	13.1034	.5315	.8242
7	10.2333	14.1161	.1495	.8475
8	10.3667	14.5161	.0472	.8530
9	10.0000	13.5172	.3924	.8318
10	10.4333	13.9092	.2250	.8420
11	10.0333	12.1713	.8190	.8068
12	10.3000	12.7000	.5492	.8225
13	10.0333	12.7920	.6059	.8197
14	10.1333	12.8092	.5399	.8232
15	9.9000	13.8862	.3640	.8331
16	10.0667	13.7885	.2710	.8390

หมายเหตุ: Alpha ของระดับความรู้ความเข้าใจ = .837

ตารางผนวกที่ 3 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของการวัดระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการอนุรักษ์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อคำถามที่	Scale Mean IF Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha If Item Deleted
1	72.8333	270.7644	.8026	.9519
2	72.8333	267.2471	.8544	.9512

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถามที่	Scale Mean IF Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha If Item Deleted
3	72.8333	273.8678	.7879	.9522
4	72.8333	271.1092	.7927	.9520
5	72.5333	271.0161	.7990	.9520
6	72.9000	272.9897	.8056	.9520
7	72.7333	273.9264	.8396	.9518
8	73.0667	274.4092	.8465	.9518
9	73.4000	275.5586	.6751	.9535
10	73.2333	272.5989	.7085	.9531
11	73.0000	274.2069	.7892	.9522
12	72.8000	278.3724	.8150	.9525
13	73.9000	278.2310	.3869	.9596
14	72.9000	276.8517	.7726	.9526
15	73.0000	276.8966	.7629	.9527
16	72.9333	281.1678	.8186	.9528
17	74.1333	277.7747	.4311	.9582
18	73.1667	274.3506	.7919	.9522
19	72.6000	282.2483	.6701	.9538
20	73.3667	268.0333	.7922	.9520
21	73.3333	288.5747	.2166	.9613
22	72.8667	277.7057	.8228	.9523

หมายเหตุ: Alpha ของระดับความต้องการมีส่วนร่วม = .955

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาวศศิกานต์ อินท้วม
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 29 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	พนักงาน ระดับ 4 แผนกธุรการและทรัพยากรบุคคล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท ไอทีบีซี บิซิเนสคอนซัลแทนต์ กรุ๊ป จำกัด แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์